

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra antropologie a zdravovědy

**Postoje k manželství a rodičovství
mladých dospělých z rozvedených
rodin**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň základních škol

Autor práce: Bc. Kateřina Žiřková
Vedoucí práce: PhDr. Hana Heiderová, PhD.

Olomouc 2022

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Kateřina Žišková
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	PhDr. Hana Heiderová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin
Název v angličtině:	Attitudes towards marriage and parenthood of young adults from divorced families
Anotace práce:	Diplomová práce zkoumá postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin. Práce předkládá kvalitativní šetření, jehož se zúčastnilo 10 respondentů. Jako metoda sběru dat byla použita polostrukturovaný rozhovor. Získaná data byla následně přepsána do textové formy a zpracována metodou otevřeného kódování a rozčleněna do kategorií a podkategorií.
Klíčová slova:	postoje, manželství, rodičovství, mladí dospělí, rozvod, kvalitativní výzkum, rozhovor
Anotace v angličtině:	The diploma thesis examines the attitudes towards marriage and parenthood of young adults from divorced families. The work evaluates a qualitative survey in which 10 respondents participated. A semi-structured interview was used as a method of data collection. The obtained data were then rewritten in text form and processed by open coding method and divided into categories and subcategories.

Klíčová slova v angličtině:	attitudes, marriage, parenthood, young adults, divorce, qualitative research, interview
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Informovaný souhlas
Rozsah práce:	91 stran
Jazyk práce:	Čeština

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Olomouc dne

.....

podpis studentky

PODĚKOVÁNÍ

Mé vřelé poděkování patří PhDr. Haně Heiderové, Ph.D. za odbornou pomoc, laskavý přístup a čas, který mi věnovala. Dále chci poděkovat svým respondentům za jejich čas a důvěru, kterou do mě vložili při rozhovorech a své kamarádce Barboře Janoštkové za cenné poznámky. V neposlední řadě chci poděkovat mému příteli Bc. Dominiku Křpalovi a mé rodině za jejich optimismus, který mi dodával sílu při psaní celé diplomové práce.

OBSAH

1	ÚVOD, PŘEDMĚT ZKOUMÁNÍ A HLAVNÍ CÍL.....	8
	PŘEHLED PUBLIKOVANÝCH POZNATKŮ	10
2	CHARAKTERISTIKA MLADÉ DOSPĚLOSTI.....	10
3	MANŽELSTVÍ.....	12
3.1	Definice manželství.....	12
3.2	Vznik manželství.....	12
3.3	Volba partnera.....	13
3.4	Očekávání žen a mužů v manželství	15
3.5	Nové formy partnerského soužití v České republice	16
3.5.1	Nesezdané soužití	16
3.5.2	Život bez trvalého partnera	18
3.5.3	Opakované manželství.....	18
4	ZÁNİK MANŽELSTVÍ	20
4.1	Rozvod manželství	20
4.1.1	Dopad rozvodu na partnery.....	21
4.1.2	Dopad rozvodu na děti.....	21
4.1.3	Rozvodovost v České republice.....	22
5	RODIČOVSTVÍ.....	25
5.1	Definice rodičovství	25
5.2	Rodičovství v České republice.....	25
6	POSTOJE K MANŽELSTVÍ A RODIČOVSTVÍ MLADÝCH DOSPĚLÝCH..	27
6.1	Vymezení pojmu postoj	27
6.2	Postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých v České republice	28
6.3	Postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých v ostatních zemích	30
6.4	Faktory ovlivňující postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých	31
6.4.1	Kariéra versus rodičovství	31
6.4.2	Dostupnost antikoncepčních metod	33
6.4.3	Narození dítěte mimo manželství	34
6.4.4	Rozvod rodičů.....	36
	POPIS REŠERŠNÍ STRATEGIE	38
7	PRAKTICKÁ ČÁST	41
7.1	Vymezení předmětu praktické části	41

7.2	Metodika zkoumání.....	41
7.3	Výsledky	46
8	DISKUZE A ZÁVĚRY.....	70
	SOUHRN	77
	SUMMARY	78
	SEZNAM POUŽITÉ TIŠTĚNÉ LITERATURY	79
	SEZNAM POUŽITÉ ELEKTRONICKÉ LITERATURY.....	81
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	88
	SEZNAM OBRÁZKŮ	89
	SEZNAM TABULEK.....	90
	SEZNAM PŘÍLOH.....	91

1 ÚVOD, PŘEDMĚT ZKOUMÁNÍ A HLAVNÍ CÍL

Manželství a rodičovství prošlo od 90. let velkými změnami. Po revoluci v České republice nastává zlom a hovoří se o zániku či krizi rodiny. Do manželství vstupuje pouze polovina obyvatel, a tak se dá předpokládat, že rodina zaniká (Fučík, 2018). Podle U. Becka (2004) problémem rodiny začala být kolize mezi rodinou, láskou a osobní svobodou. Začalo přibývat samoživitelek a rodilo se mnohem více dětí mimo manželství. Tato společnost se nazývá „rizikovou“, protože stávající model předpokládá společnost bez rodiny a dětí. Nyní roste počet mladých lidí, kteří vnímají manželství a rodinu jako omezování osobní svobody a raději volí alternativní způsob rodinného fungování jako je nesezdané soužití.

Existuje mnoho výzkumů zabývajících se postoji k manželství a rodičovství mladých dospělých, ve kterých výzkumníci zjistili, že mladí dospělí posouvají svoji hranici věku v uzavírání manželství a zakládání rodiny. Ve většině případů tvrdí, že se tato hranice posouvá z důvodu studia vysoké školy. Nicméně výzkumů na postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin je poněkud méně. Každopádně tyto výzkumy zjistily, že děti z rozvedených rodin mohou být postiženy narušením rodiny a tím zpožděny v přechodu do další fáze života. Tím pádem tito jedinci vstupují do manželství či soužití později (Wallerstein, Lewis, & Blakeslee, 2000 in: En-Ling, 2014).

Podle Českého statistického úřadu (2021) se mírně zvýšila sňatečnost v České republice, ovšem stále platí, že zhruba polovina manželství se rozpadne. Dále se také zvýšil podíl dětí narozených do nesezdaného soužití. Z těchto dat vyplývá, že se zvyšuje počet dětí z rozvedených rodin, tudíž je možné, že rozvod rodičů má vliv na zvyšování hranice věku uzavírání manželství a založení rodiny, jelikož v těchto lidech rozvod vyvolává „jakýsi“ strach, a proto raději volí nesezdané soužití a manželství tak odkládají na pozdější dobu, aby si byli opravdu jistí volbou životního partnera. Tradiční rodina je zřejmě na ústupu, a to dokazuje i to, že lidé si manželského svazku tolik neváží jako dřív. Je zajímavé, že takových „cenných papírů“ jako je řidičský průkaz, diplom či různé certifikáty a osvědčení si váží víc než oddací list. Lidé nyní tvrdí, že na soužití není třeba žádný papír (Kraus, 2015).

Nicméně socioložka a historička Evelyne Sullerutová (Kraus, 2015) tvrdí, že ve Švédsku nastává vzkříšení rodiny a nesezdané páry začaly opět ve větší míře uzavírat sňatky a počet rozvodů se zmenšuje. Teď nastává otázka, zda se tento trend dostane až k nám do České republiky a nastane návrat k rodinnému životu v manželském svazku. Ovšem podle

Tučka a Kuchařové (2000) k nám přišel trend moderní rodiny mnohem později než v ostatních zemích Evropy, tudíž je možné, že vrácení k původní tradiční rodině bude taktéž za delší dobu.

Ve výzkumné sféře je známo, že děti z rozvedených či konfliktních rodin mají větší pravděpodobnost, že dosáhnou nízkého skóre akademických úspěchů a psychického blahobytu, než děti v úplných rodinách (Amato, 2010). Ovšem je relativně málo známo o tom, zda tyto rodinné zkušenosti ovlivňují pozdější vývoj dětí s ohledem na intimní vztahy (En-Ling, 2014). Podle Českého statistického úřadu (2021) má přes 60 procent rozvádějících se párů děti, tudíž je těchto jedinců opravdu mnoho. Tímto nastává otázka, zda lidé začnou brát manželství znovu jako důležitou součást života, anebo se pro ně stává lepší variantou nesezdané soužití, jelikož si nechtějí projít rozvodem jako si jím museli projít například jejich rodiče či příbuzní.

Důvodem výběru tohoto zaměření je osobní zkušenost s rozvodem rodičů a vliv tohoto zážitku na postoje k manželství a rodičovství. Sama jsem zaujímala dlouhou dobu negativní postoj ke vstupu do manželství a byla jsem pevně přesvědčena o tom, že se nikdy nevdám. Nicméně mé postoje se velmi změnily, když jsem našla osobu, která pochází z úplné rodiny a ta mi ukázala příklad fungujícího manželství, jímž byli jeho rodiče. Každý jedinec z rozpadlé rodiny by měl dostat možnost poznat takový příklad a zjistit, že i když podle statistik se skoro každé druhé manželství rozpadne, je velmi důležité jej prožít a pokusit se tak o návrat k tradiční rodině, protože manželství může být nejspřávnější částí našeho života.

Hlavním cílem bylo zjistit postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin.

Jednotlivé dílčí cíle byly zaměřeny na zjištění:

- postojů mladých dospělých z rozvedených rodin k dalším formám rodinného soužití,
- preferenci určitého rodinného soužití,
- názor na adekvátní věk a počet dětí při založení rodiny v manželském svazku i bez něj,
- zkušenosti respondentů s rozvodem rodičů a jeho vliv na mezilidské vztahy,
- pohled na rozvod jako takový.

PŘEHLED PUBLIKOVANÝCH POZNATKŮ

2 CHARAKTERISTIKA MLADÉ DOSPĚLOSTI

Mladá dospělost nemá v naší společnosti jednoznačné vymezení nějakým specifickým mezníkem, který by tuto změnu potvrzoval. Ovšem z právního hlediska vzniká dospělost v České republice dovršením osmnáctého roku života, kdy se člověk stává plnoletým a svéprávným. Toto tzv. číslo dospělosti se ve spoustě zemí liší a ani psychologové se neumí dohodnout na konkrétním čísle, kdy se člověk stává plně dospělým.

Biologické vymezení dospělosti je relativně snadné, její dosažení je totiž vázáno na úroveň fyzické zralosti. Je zde důležitá proměna významu sexuality, kdy dospělost je dobou sexuální zralosti. V této vývojové fázi života člověka je sexualita velmi důležitým aspektem partnerského vztahu. V tomto vývojovém stupni osobnosti je významná potřeba mít dítě a sexuální aktivita se stává prostředkem ke zplození dítěte (Vágnerová, 2007).

Psychologické vymezení dospělosti je již složitější. Hlavní problém spočívá ve skutečnosti, že tato proměna probíhá u různých lidí v odlišnou dobu a nemá v jednotlivých složkách stejné tempo. Osobnostní rozvoj probíhá na stupni sebepojetí a ve vztahu k druhým lidem. Individualizace směřuje k dosažení stabilní a přijatelně pozitivní identity a vývoj vztahu k druhým lidem je zaměřený na vytvoření trvalých a uspokojivých mezilidských vztahů (Diehl et al., 1998; Erikson, 1999 In: Vágnerová, 2007).

Langmeier a Krejčířová (2006) vymezují mladou dospělost zhruba od 20. roku života do 25 let.

Dle Vágnerové (2007) mladá dospělost zahrnuje období od 20 do 40 let a mezi znaky mladé dospělosti patří: relativní svoboda v rozhodování, zodpovědnost, realistický odhad vlastních sil a kompetencí, ovládnutí svých emocí i jednání, nezávislost na své původní, orientační rodině, symetrické vztahy s vrstevníky, schopnost zvládnutí párového soužití, zralost vztahů v profesní oblasti a ekonomická nezávislost.

Tělesné změny mají v době mladé dospělosti jen malý dopad na lidskou psychiku s výjimkou těhotenství a porodu. V této životní etapě dochází k dalšímu rozvoji kognitivních kompetencí, stabilizaci emočního prožívání a posunu sebepojetí. Sociální změny zahrnují přijetí nových rolí a s nimi spojené způsoby chování, vyjasnění vztahu k hodnotám a dovršení vývoje morálního uvažování. Mladý dospělý se dostává do nových sociálních

situací, které musí zvládnout. Toto období je dobou otevřených možností a jejich postupného naplňování. V tomto věku se dá většina plánů uskutečnit nebo se o to alespoň lze pokusit. Je to doba sociálních proměn, typická velkou četností nových zážitků a získáváním dalších zkušeností. Dospělost je spojována se samostatností, nezávislostí, a to především ekonomickou nezávislostí a svobodnou volbou přátelských a partnerských vztahů, které by uspokojovaly potřebu sociálních kontaktů, citového zázemí a některé z nich i potřebu sexu. Na druhé straně společnost na tyto lidi vytváří tlak, aby uzavřeli manželství a měli děti, což představuje zásadní omezení jejich svobody. Mladá dospělost tedy představuje určité dilema, které spočívá v rozporu potřeby svobody a nezávislosti s potřebou zkoušení nových rolí, které sice přinášejí prestiž a nové podněty, ale také představují určitou zátěž (Vágnerová, 2007).

Zde jsme si stručně popsali období mladé dospělosti a její změny v osobnosti, které s sebou přináší. Pro účely této práce budeme vycházet z právního vymezení věku 18 let a vymezení od Langmeiera a Krejčířové. Období mladé dospělosti budeme tedy považovat od 18 do 25 let.

3 MANŽELSTVÍ

V této kapitole se budeme zabývat manželstvím a jeho vznikem, se nímž souvisí výběr trvalého partnera a očekávání mužů a žen od budoucího manželského života. Dále si také zmíníme další formy rodinného soužití, jež se označují jako alternativní.

3.1 Definice manželství

Nejprve je důležité zmínit definici manželství, protože se budeme v této práci často setkávat s tímto termínem.

V každé lidské společnosti je manželství základním ústředním kamenem mezi mužem a ženou. Monogamní manželský vztah na celý život se považuje za univerzální společenskou normu, ale můžeme se v několika málo společnostech setkat i s polygamním manželstvím či sériovou monogamií, která byla běžná hlavně v západních zemích. Manželství v první řadě znamená smluvní vztah, ve kterém se muž a žena zavazují jeden druhému k celoživotnímu partnerství a tento závazek je realizován svatebním obřadem, kde se smluvní vztah podepíše a doplní prstenem. Tento prsten je brán jako symbol manželství (Chapman, 2015).

Manželský vztah je brán jako jeden tým muže a ženy, nikoliv jako dva jednotlivce. V jádru leží potřeba dosáhnout vzájemné důvěry a blízkosti. Manželé by se měli vzájemně doplňovat, to znamená, že když je muž slabý, jeho žena by měla být silná a naopak. Základní princip manželství je tedy závazek, důvěra, jednota a cíl, za který je považována výchova dětí a vzájemné doplňování se. Veškeré výzkumy totiž naznačují, že důvěrný manželský vztah je nejvhodnějším a nejbezpečnějším prostředím pro výchovu dětí (Chapman, 2015).

Nyní jsme si stručně popsali, co manželství znamená a dále je také důležité zmínit, jak takové manželství vzniká. Tímto tématem se budeme tedy zabývat v další podkapitole.

3.2 Vznik manželství

Manželství začíná nejprve volbou partnera, která by měla být důsledná a kvalitní, protože s tímto partnerem se budeme snažit žít celý život. Před vznikem manželství máme určitá očekávání, jak bude tento vztah vypadat, a to si také popíšeme v podkapitolách.

Nejprve je důležité zmínit, jak takové manželství vzniká. Podle zákona č. 89/2012 Sb. o rodinném právu manželství vzniká svobodným a úplným projevem vůle muže a ženy, kteří spolu vstupují do manželství. Pokud se jedná o občanský sňatek, svatební obřad probíhá za přítomnosti matrikáře. Pokud by se jednalo o církevní sňatek, svatební obřad probíhá za přítomnosti kněze. Manželství se uzavírá tak, že osoba, která jedná za orgán oprávněné církve či za orgán veřejné moci, položí snoubencům oddávající otázku, zda spolu chtějí vstoupit dobrovolně do manželství a kladnou odpovědí vznikne manželský vztah. Snoubenci se mohou rozhodnout, zda si ponechají příjmení jednoho z nich, anebo si nechá každý své. Od tohoto rozhodnutí se poté odvíjí, jaké budou mít příjmení jejich děti.

Oba snoubenci před sňatkovým obřadem uvedou, že jim nejsou známy překážky, které by bránily uzavření jejich manželství, navzájem znají zdravotní stav a zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů a hmotného zajištění po uzavření manželství. Manželé jsou také navzájem povinni úctou, být si věrni, vzájemně se respektovat a udržovat rodinné společenství. Jsou také povinni spolu žít a vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti (zákon č. 89/2012 Sb.).

Nyní tedy přejdeme na podkapitolu o volbě partnera, protože i toto souvisí se vznikem manželství.

3.3 Volba partnera

Existuje řada teorií, které se snaží objasnit principy volby partnera, jako například *Coombsova teorie monogamie hodnot*, *Winchova teorie komplementarity* a *Kerckhoffova-Davidsova teorie filtru* a ty se snaží sloučit *komplexní teorie D. Mursteina*. Tato teorie tvrdí, že při volbě partnera se uplatňují tři přitažlivé síly, a to podnět, hodnoty a role. Tyto síly působí ve třech fázích a jejich význam se v každé fázi mění. Co projde prvním filtrem, přechází do následného stádia (Kratochvíl, 2005).

První fáze je fáze podnětu, kde se partner uplatňuje jako působící podnět, hlavně svou přitažlivostí ve vzhledu a chování. Důležitost je i v tom, jak jsou tyto charakteristiky oceňovány okolím a jak jsou u obou partnerů vyrovnány.

Ve druhé fázi, fázi hodnot, jde o podobnost a shodu v postojích, zájmech a uznávaných hodnotách. Partneri získávají určité informace o druhém partnerovi při vzájemném kontaktu a zjišťují, zda mají společné nebo podobné postoje ke světu, zájmy

a hodnoty. Pokud zjistí, že se ve většině neshodují, rozcházejí se a hledají nového partnera. Ovšem tyto nedostatky mohou být také kompenzovány jinými výhodami a jejich vztah může nadále fungovat.

Ve třetí fázi se uplatňuje především kompatibilita rolí, kde partneři zjišťují, zda si mohou vytvořit vzájemně se doplňující role a získat uspokojení svých důležitých potřeb. Uplatňuje se při tom jak podobnost potřeb a rysů, tak i komplementární protikladnost, jako jsou například opačné potřeby.

Kratochvil (2005) také tvrdí, že ve všech fázích se uplatňuje princip vyváženosti výměny, kdy ke spokojenosti dochází, když je výměna vyrovnaná. Jako příklad uvádí vzhledově méně atraktivní muž nabízí značně přitažlivé dívce výměnou materiální zabezpečení a životní jistotu. Méně přitažlivá dívka nabízí atraktivnímu muži kvalitní péči, obdiv, poslušnost a kvalitní sex.

Carl Gustav Jung také tvrdil, že všichni v sobě nosíme obraz svého ideálního partnera, který se utváří podle otce nebo matky, protože to jsou první příslušníci opačného pohlaví, které poznáváme. Tento předobraz ovlivňuje naši budoucí volbu partnera, ovšem ne každý jedinec má pro takový ideál jasné rysy. Jung mluví o sexuálním vtisku, podle kterého si vybíráme dlouhodobého partnera připomínajícího vlastního rodiče. Tento vtisk se utváří mezi druhým a osmým rokem života a je ovlivněn vztahem, jaký mají mezi sebou rodič a dítě. Pokud má například kladný vztah otec a dcera, tak si dcera většinou vybírá muže, který je podobný svému otci. Pokud byl vztah negativní, tato preference se neutváří ba naopak si hledají muže, který je téměř odlišný od svého otce (Mynaříková, 2018).

Samosadova a Sukhareva (2020) ve svém výzkumu zjišťovaly popis ideálního muže moderních žen. Při popisu byly všechny ženy jednomyslné a podle jejich názoru by jejich budoucí manžel měl být odvážný, silný, cílevědomý, inteligentní a se smyslem pro humor. Spolu s takovými vlastnostmi uvedly ještě, že by měl být laskavý, citlivý a upřímný. Dále také zmínily, že by chtěly, aby jejich muž byl „ten vydělávající“, ale zároveň bohatost partnera není povinným kritériem pro výběr muže. Při popisu ideální ženy byli moderní muži skromnější než ženy. Představují si svoji ženu laskavou, pozornou, citlivou, trpělivou, umí vařit, milovat a starat se o manžela a děti.

3.4 Očekávání žen a mužů v manželství

Existují určitá obecná, typická a většinou nesplněná očekávání žen a očekávání mužů v manželství, která jsou spojena s postoji, způsobem prožívání a stereotypy chování žen a mužů v dané společnosti.

A) Očekávání žen

Žena má potřebu se ze všeho vyprávět, a to jak ze svých zážitků, pocitů, tak i ze starostí. Zpravidla nepotřebuje, aby jí muž radil, ale potřebuje, aby ji vyslechl, vcítil se a pochopil ji. Očekávaný rozhovor ovšem nemusí být pouze o ženských problémech, ale může to být jednoduchou konverzací, která ženu uspokojí tím, že má vedle sebe někoho, kdo jí naslouchá a rozumí. Také žena očekává v manželství to, že od muže bude mít tzv. duševní porozumění a může otevřeně a bez obav s manželem sdílet své prožívání, pocity a názory. Ve vyšším stupni žena očekává, že nemusí nic říkat a muž vycítí, jak jí je. Muž by se měl vcítil do ženy. Když má žena nějaký problém, měl by být hned po ruce, aby jí ho pomohl vyřešit. Také očekává, že muž dokáže vycítil, kdy se žena chce milovat a kdy ne a v tomto směru ji vyjde vstříc. Posledním očekáváním od ženy je vyjadřování lásky muže celým svým srdcem. Muž má mít ženu rád a žena to má vycítil z jeho chování a projevů. Očekává spontánní a opakované důkazy mužovy lásky. Uvedená očekávání jsou přirozená a pokud je muž splní, přispívá ke spokojenosti manželství (Kratochvíl, 2005).

Vidíme, že typické očekávání žen jsou citovými požadavky a citová náročnost se postupně zvyšuje. Nyní si uvedeme typická očekávání mužů, která se budou značně lišit.

B) Očekávání mužů

Muž zpravidla nejvíce očekává, že přijde domů z práce a bude mít navařeno, uklizeno. Žena se ho bude neustále tázat, co rád jí a bude mu vařit jídlo, které mu chutná. S tímto očekáváním se také spojuje příjemná atmosféra domova a jeho útulnost. Muž očekává, že žena bude doma pečlivě uklízet a on se na to bude pouze dívat. Druhým typickým očekáváním je to, že bude mít sex, kdy se mu zachce a nebude muset ženu prosit. Také bude muset muže vždy jako sexuálního partnera ocenit a obdivovat. S tímto se pojí další očekávání, kdy muž požaduje, aby byl od ženy stále obdivován. Žena by mu měla neustále říkat, že je pracovitý, šikovný či inteligentní. Posledním očekáváním je to, že ho

žena nebude zatěžovat zbytečnými starostmi. Muž by se tedy měl doma cítit dobře, měl by být neustále oceňován, ale přitom by se po něm nemělo nic chtít (Kratochvíl, 2005).

V posledním desetiletí se zaměřili vědci z postojů mladých dospělých k manželství na očekávání mladých dospělých v manželství (En-Ling, 2014). Zmíněná očekávání jsou dlouhou dobu typická pro muže a ženu, ovšem v dnešní době klesají v souladu s manželstvím, protože sex, společné bydlení a výchova dětí nejsou spojeny pouze s manželstvím, ale již i s nesezdaným soužitím (Gubernskaya, Lui, Treas, 2014).

Předchozí studie také zjistily, že děti z rozvedených rodin mají nižší očekávání od manželství než ty, které pochází z úplných rodin (En-Ling, 2014).

3.5 Nové formy partnerského soužití v České republice

Vedle tradičního manželství se postupně zvyšuje počet nových forem partnerského soužití v České republice. Dnešní rodina je sice monogamní, ale jedinec vystřídá za celý život mnoho partnerů, než si najde svého vyvoleného, aby s ním strávil zbytek života, a to ještě není úplné jisté, že právě s ním celý život prožije. Je nutné podotknout, že v dnešní společnosti existuje čím dál více lidí „singles“ a mnoho mladých lidí vidí manželství jako omezování své svobody. Pojďme si tedy zmínit nové formy partnerského soužití v České republice, které jsou pro některé mladé lidi přijatelnější.

3.5.1 Nesezdané soužití

Nesezdané soužití bylo u nás v České republice v 90. letech bráno jako přechodné období před uzavřením sňatku. Hlavním úkolem bylo partnera lépe poznat a zjistit, zda jejich vztah bude fungovat i v manželském sňatku. Nízká sňatečnost na přelomu tisíciletí však nebyla z důsledku toho, že by mladí lidé nechtěli uzavírat manželství, spíše neplánovali mít v brzké době děti. Ti, kdo uzavírali v té době manželství v mladém věku, hovořili o důvodech jako je morálka či náboženská víra (Kuchařová, 2019).

Hlavním důvodem nesezdaného soužití je snadnější rozchod partnerů a znamená to pro ně větší osobní svobodu a určitou nezávislost. Na začátku tisíciletí byl u mladé generace zjištěn mírný pokles hodnoty manželství a nesezdanému soužití byl připisován srovnatelný význam jako manželství. Mít rodinu a životního partnera znamená pro mladé lidi důležitou

hodnotu, ale už ne natolik, jako dříve. Manželství tak zůstalo jakýmsi ideálem, který nemusí být nutně splněn (Kuchařová, 2019).

Švobodová (2008, in Kuchařová, 2019) uvádí, že mladí lidé chtějí s partnerem nejprve žít ve společné domácnosti, než uzavřou manželský sňatek, aby si byli mnohem jistější. Také mnoho párů žije v nesezdaném soužití z toho důvodu, že se chtějí odloučit od rodičů a od společného partnerského života očekávají především „nehmotné“ uspokojení, jako je životní spokojenost, radost či lepší zázemí pro sexuální život.

Nositelkou změn je generace, která je narozena v 70. letech, protože v této době začínalo mnoho partnerů žít nesezdaným životem před uzavřením manželství. Ovšem pro jejich rodiče to bylo skoro nemožné a 77 % z nich uzavřelo manželství a teprve poté spolu začali bydlet. Dnes v neformálním soužití začíná přibližně 90 % všech partnerství (Šťastná, Paloncyová, 2011).

Když se podíváme na nesezdané soužití z hlediska vzdělání, tak vysokoškoláci vstupují do nesezdaného soužití nejčastěji. Také je důležité zmínit, že alternativní soužití většinou přechází na trvalý manželský vztah a u vysokoškoláků je nejvyšší pravděpodobnost, že se tomu tak stane. Z výzkumu vyplývá, že pravděpodobnost uzavření sňatku nesezdaných partnerů významně klesá, a to již po prvních třech letech soužití. Také nastává větší riziko rozchodu. Dále je zjištěno, že čím později lidé vstoupí do nesezdaného soužití, tím je menší pravděpodobnost, že vstoupí později do manželství (Šťastná, Paloncyová, 2012).

Podle Šťastné a Paloncyové (2012) páry žijící v nesezdaném soužití mají ve srovnání s manželskými páry méně dětí. Těhotenství je faktorem, který snižuje riziko rozchodu nesezdaného páru od druhé poloviny 90. let, ale stále je malým motivem k uzavření sňatku.

Důležitou roli v rozhodování o vstupu do manželského života hrají také okolnosti a organizace svatby a nemalé finanční náklady pro mladý pár. Dále má na rozhodnutí vliv i určitá nejistota či nespokojenost s partnerským vztahem, či dokonce strach, že by manželství mohlo vztah negativně narušit. Mnoho partnerů se také děsí rozvodu, jenž je v dnešní době velmi častý. Rozvod je považován za složitější proces, než jakým je rozchod a nese s sebou určitý stres. U části nesezdaných párů je možné předpokládat, že nechtějí vstoupit do manželství kvůli sociálním dávkám, které pobírají díky tomu, že jsou samoživitelé. Partneri mají formálně dané odlišné bydliště, tudíž jej mohou dostat (Hamplová, 2015 in Kuchařová, 2019).

Dle *Komplexního výzkumu o situaci rodin a seniorů* z roku 2019 další důležité důvody, proč mladí dospělí žijí v nesezdaném soužití byly: přesvědčení, že sňatek není důkazem lásky (55 %), o manželství zatím nepřemýšleli (45 %). Menší procentuální zastoupení (24 %) dále mělo: manželství by dotazovanému nepřineslo žádné výhody, a to finančního, materiálního nebo právního charakteru (Paloncyová, 2019).

Vidíme, že důvodů pro setrvání v nesezdaném soužití je několik a dnešní společnost je vůči tomuto soužití velmi benevolentní. Nyní si krátce zmíníme další alternativní způsob partnerského soužití.

3.5.2 Život bez trvalého partnera

S novými formami partnerského soužití se často hovoří o tzv. fenoménu „singles“. Do této kategorie spadají poměrně mladí lidé ve věku 20-40 let, kteří se rozhodli žít po delší dobu bez trvalého partnera proto, aby mohli rozvíjet jiné než rodinné životní strategie. Podle nejnovějších zveřejněných dat ze sčítání lidu z roku 2011 bylo zjištěno, že v České republice žilo 300 tisíc samostatně bydlících jedinců ve věku 20-39 let. Tímto způsobem života žil každý devátý muž a každá třináctá žena. Na počátku 90. let se jednalo o každého patnáctého muže a třicátou ženu, tudíž se tento počet výrazně zvýšil. Tento přírůstek souvisí se změnou životního stylu, rozvojem bytové výstavby a s obecným porevolučním demografickým chováním spojeným s tzv. druhým demografickým přechodem (Kuchařová, 2019).

Ženy žily nejčastěji jako „singles“ ve věku 27 let a s rostoucím věkem jejich podíl klesal. Muži žili bez trvalé partnerky nejčastěji ve věku 29 let a s přibývajícím věkem opět počet klesal. V porovnání s celkovou populací v daném věku byly osoby žijící „singles“ častěji vysokoškoláky nebo měly maturitní vzdělání. Tito lidé byli také obvykle zaměstnaní, a naopak méně často ekonomicky neaktivní. Takovýto způsob života je častější pro velká města (Kuchařová, 2019).

3.5.3 Opakované manželství

Po rozvodu manželství se může stát, že člověk opět vstoupí do nového manželství a očekává, že druhé manželství bude fungovat lépe a dojde k poučení se z minulých chyb.

Nyní si tedy popíšeme demografické informace o tomto soužití a možné predikce opakovaného manželství.

Podle dat demografické statistiky vstupují do opakovaného soužití výhradně rozvedení, opakované sňatky ovdovělých jsou málo početné. Podíl počtu znovu sezdáných lidí, kteří již prošli jedním manželstvím v roce 2018 již pátým rokem po sobě vzrostl, a to dokonce více než počet sezdáných lidí, kteří vstupují do manželství poprvé. Pokud by zůstala intenzita sňatečnosti rozvedených podle doby uplynulé od rozvodu na úrovni roku 2018, další manželství by uzavřelo 43 procent rozvedených žen a 45 procent rozvedených mužů (Paloncyová, 2020).

Do nového manželství vstupují více muži oproti ženám, rozdíl však spočívá v tom, že muži uzavírají sňatek dříve po rozvodu, ale po šesti a více letech se sňatečnost rozvedených žen a mužů téměř neliší (Paloncyová, 2020).

V literatuře vládne shoda, že důvodem, proč ženy uzavírají opakované manželství později je to, že ženy potřebují delší dobu na překonání negativních emocionálních důsledků rozvodu, protože do vztahu více emocionálně investují. Ženám také většinou po rozvodu připadá péče o děti, tudíž mají omezenější příležitost se setkat s potenciálním partnerem. Také starší ženy navazují vztahy hůře než starší muži (Hubatková, Kreidl, 2012).

Zjistili jsme, že v dnešní společnosti jsou různé formy rodinného soužití a manželství se již nepovažuje za jedinou formu partnerství. Nyní přejdeme na kapitolu, která se zabývá zánikem manželství neboli rozvodem, jenž je jedním z důvodů proč lidé raději volí nesezdané soužití.

4 ZÁNÍK MANŽELSTVÍ

Nejprve je důležité zmínit možné způsoby zániku manželství podle podmínek stanovených zákonem.

Dle Občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.) existují pouze tři způsoby zániku manželství:

1. rozvod,
2. úmrtí jednoho z manželů,
3. prohlášení jednoho z manželů za mrtvého.

4.1 Rozvod manželství

Tato podkapitola bude věnována rozvodu, jelikož se později budeme zabývat vlivem rozvodu rodičů na budoucí sociální vztahy dětí. V první řadě je nutné vymezit základní pojem – rozvod.

Z právního hlediska rozvod znamená ukončení manželství rozhodnutím soudu na návrh jednoho či obou partnerů. Soud rozhodne, zda je manželství natolik rozvráceno, že nemůže plnit svůj společenský účel (zákon č. 89/2012 Sb.)

Z psychologického hlediska rozvod znamená zátěžovou situaci, která může ohrozit jednoho nebo oba partnery a působí i na děti. Je to dlouhodobý proces a začíná tehdy, kdy se manželé rozhodnou rozvést a končí ustálením samostatného životního stylu (Kratochvíl, 2009).

Podle Občanského zákoníku (č. 89/2012 Sb.) manželství lze rozvést pouze, je-li soužití manželů hluboce a trvale rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Toto manželství posuzuje příslušný soud, který přihlíží i k délce manželství, hloubce rozvratu a potřebám nezletilých dětí.

Manželství lze také rozvést na základě dohody manželů. V tomto případě manželé nemusí podávat důvod rozvodu svého manželství, ovšem pouze pokud jejich manželský vztah trval nejméně jeden rok a alespoň šest měsíců spolu manželé nežili. Manželé musí také předložit dohodu o výchově nezletilých dětí a soud ji musí schválit. Dále je třeba předložit soudu písemný doklad o majetkovém vyrovnání, bydlení a popřípadě i vzájemné vyživovací povinnosti.

Soud, který rozhoduje o rozvodu manželství, má povinnost zjistit existenci rozvratu manželství a jeho příčiny (zákon č. 89/2012 Sb.).

4.1.1 Dopad rozvodu na partnery

Přestože jsou dnes rozvody časté a v některých případech jednoduché a rychlé, jedná se v naší společnosti o jednu z nejnáročnějších životních situací.

Určitým způsobem je rozvod považován za náročnější zátěžová situace, než jakou je úmrtí partnera. Partner po rozvodu nezmizí, stále někde je a v případě, že ze svazku vzešly děti, je nutné s ním komunikovat. Partner se stává živou připomínkou osudového selhání (Matoušek, 2015).

Reakce rozvádějících jsou různé, ale mezi nejčastější patří například fyzický odpor k partnerovi, neovládatelný vztek, frustrace, pomstychtivé fantazie, sebevražedné myšlenky až případné pokusy o sebevraždu. Součástí vyřizování účtů také bývá dlouhodobé popuzování dětí proti druhému rodiči. Nevstřícné projevy jsou nakažlivé, takže i původně klidný partner se v průběhu rozvodu může dopouštět činů, ve kterých se nepoznává. Ovšem někteří lidé dokážou svoje projevy frustrace tlumit a umí se chovat zodpovědně (Matoušek, 2015).

4.1.2 Dopad rozvodu na děti

Nejvíce zranitelní členové bývalé rodiny jsou děti, protože bývají často zatahováni do rozvodu rodičů i bez svého souhlasu.

Pro dítě je každý konflikt mezi rodiči zátěžovou situací, protože se jedná o konflikt mezi nejdůležitějšími osobami v jejich životě. Pokud je dítě nuceno jedním nebo oběma rodiči k tomu, aby se přiklonilo na tu či onu stranu, je na něj kladen požadavek, aby ignorovalo osobu, kterou předtím milovalo a respektovalo, nebo aby dělalo něco, o čem ví, že to bude druhým rodičem vnímáno jako projev nepřátelství. Tím se poškozují vztah ke klíčovému dospělému člověku (Matoušek, 2015).

Rozvod rodičů ovlivňuje děti přímo, a to tím, že v nich vyvolává stres, úzkost a strach. Ovlivňuje děti ale také nepřímo, a to tím, že zhoršuje vztahy mezi dítětem a rodiči. Běžnou reakcí dětí je smutek, pocity vlastní viny za rozvod, poruchy spánku, agrese, poruchy

soustředění, různé psychosomatické potíže i zhoršení prospěchu. U větších dětí se vyskytuje záškoláctví, požívání alkoholu, drog, útky z domova a delikventní chování. Mezi dlouhodobější rozvodu na děti patří nižší naděje na vysokoškolské vzdělání, častější problémy s návykovými látkami a častější potíže ve vztazích. Tyto děti mají i větší problém důvěřovat druhé osobě (Matoušek, 2015).

Rozvod rodičů má také negativní vliv na budoucí manželství dětí. Podle Hubatkové (2012) děti z rozvedených rodin velmi často mívají pochybnosti ohledně jejich vlastního manželství. Bojí se toho, že i jejich vlastní manželství skončí rozvodem

Amato (1988) dodává, že šance, že skončí i manželství dětí rozvodem se dvojnásobně zvyšuje. Je to dáno tím, že děti z rozvedených rodin nevidí manželství jako celoživotní závazek.

Děti z rozvedených rodin častokrát tvrdí, že po zkušenosti s rozvodem rodičů nemají v plánu se někdy v budoucnu vdávat či ženit, a proto preferují kohabitaci před manželstvím (Brooks, Christensen, 2001).

Nicméně tyto jsou velmi individuální a může se stát, že se dítě s rozvodem velmi dobře vyrovná a nebude jej ovlivňovat ani v budoucím životě.

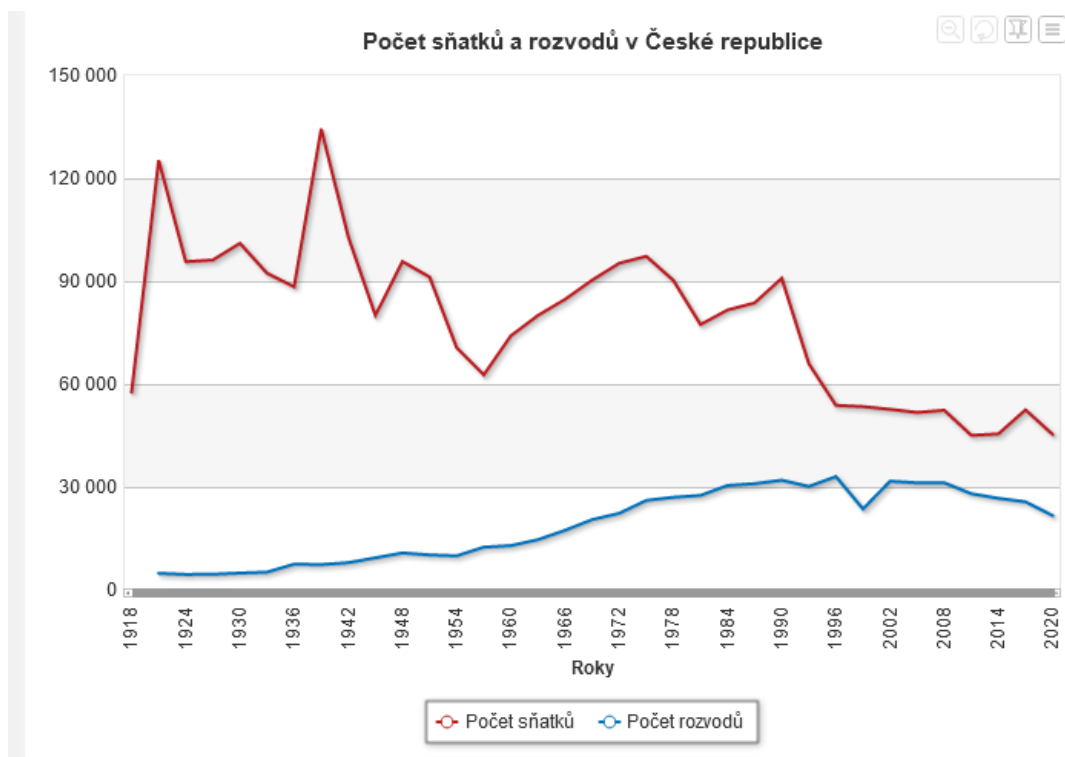
4.1.3 Rozvodovost v České republice

Nyní si stručně popíšeme vývoj rozvodovosti v České republice, abychom s tímto faktem mohli nadále pracovat.

V České republice se z dlouhodobého hlediska úroveň rozvodovosti zvyšuje. Roční počty rozvádějících se manželství se sice od roku 2014 snižují, příčinou jsou však nižší počty existujících manželství v důsledku snižující se sňatečnosti, což můžeme vidět v tabulce č. 1 (Kuchařová, 2019). Historické maximum rozvodovosti v České republice činí k roku 2010 50 procent manželství končících se rozvodem (ČSÚ, 2014). Nicméně od roku 2012 se míra rozvodovosti pohybuje okolo 45-47 procent. Nejvyšší intenzita rozvodovosti je stále zaznamenaná u manželství trvajících pět až devět let (Kuchařová, 2019). Ovšem podle nejnovějších dat v roce 2021 skončilo nejčastěji manželství po 2 až 5 letech. V roce 2020 klesla míra rozvodovosti na 40,6 procent a v roce 2021 na 39,7 procent, nicméně zde musíme brát v potaz pandemickou situaci, která zapříčinila celostátní karanténu a soudy tak

neprobíhaly. S rostoucí délkou trvání manželství se intenzita rozvodovosti snižuje. Průměrná délka manželství v České republice činí zhruba 13 let (ČSÚ, 2021).

Tabulka 1 - Počet sňatků a rozvodů v České republice

Zdroj: Český statistický úřad, 2021

Ve většině případů, a to více než v polovině, mají rozvádějící se manželé alespoň jedno nezletilé dítě. Podíl rozvedených manželství s nezletilými dětmi činí zhruba 58 procent (Kuchařová, 2019). Nicméně v roce 2021 stoupl podíl na 62 procent (ČSÚ, 2021). Po většinou měli rozvádějící se rodiče v době rozvodu jedno dítě, případně dvě děti. Z dlouhodobého pohledu klesá podíl rozvádějících se manželů s jedním dítětem a stoupá podíl rozvodů se dvěma dětmi. Nejčastěji však mají děti manželé, kteří se rozvádějí po 14-17 letech a mají často tři a více dětí (Kuchařová, 2019).

Návrh na rozvod do roku 2014 vždy podala většinou žena, ale podle nového Občanského zákoníku mohou od roku 2014 podat manželé společný návrh, což se promítlo do statistiky v roce 2015 (viz tabulka číslo 2). Podle nejnovějších dat v roce 2020 skončilo nejvíce manželství na návrh obou partnerů, a to z 52 procent (ČSÚ, 2021). Za nejčastější příčinu rozvratu bývá označován rozdíl povah, názorů a zájmů, a to jak na straně muže, tak

i ženy, popřípadě není příčina kategorizována či zjištěna viz tabulka číslo 2 (Kuchařová, 2019).

Tabulka 2 - Rozvody podle návrhu a pořadí, 2009-2019

	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rozvody celkem	29 133	26 764	26 083	24 996	25 755	24 313	24 141
v tom na návrh: muže	10 291	9 710	6 303	5 277	5 115	4 517	4 246
ženy	18 842	17 054	11 604	9 581	9 368	8 121	7 667
společný návrh	x	x	8 176	10 138	11 272	11 675	12 228
Pořadí rozvodu muže: 1.	23 488	21 391	21 047	20 068	20 787	19 677	19 506
2.	4 973	4 792	4 439	4 345	4 388	4 094	4 098
3.+	672	581	597	583	580	542	537
Pořadí rozvodu ženy: 1.	23 593	21 582	21 190	20 194	20 957	19 774	19 797
2.	4 944	4 602	4 378	4 263	4 236	4 053	3 840
3.+	596	580	515	539	562	486	504
Opakované rozvody (%) - muži	19,4	20,1	19,3	19,7	19,3	19,1	19,2
- ženy	19,0	19,4	18,8	19,2	18,6	18,7	18,0

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Na základě těchto nedávných demografických údajů je důležité prozkoumat potenciální dopad rodinné nestability na rodinný systém v České republice, čímž se budeme zabývat ve výzkumné části práce. Zjistili jsme, že rozvod patří mezi nejvíce zátěžové situace, a přesto je rozvodovost v České republice vysoká. Ovšem záleží čistě na lidech, jak se s ním vyrovnají a mnoho z nich si přesto najde nového partnera, který jim bude oporou po zbytek života.

5 RODIČOVSTVÍ

Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá postoji mladých dospělých k manželství a rodičovství, je důležité si vymezit pojem rodičovství pomocí definice, jelikož se s ním budeme neustále setkávat.

5.1 Definice rodičovství

Sociologové rodiny považují rodičovství za definitivní vstup do dospělosti a událost, která nezvratně změní identitu každého člověka. Vágnerová (2007, s. 108) tvrdí, že *„rodičovství je významným projevem generativity dospělého věku, ale i specifickým způsobem naplnění intimity, protože umožňuje vznik výlučné hluboké citové vazby, většinou přetrvávající celý život“*.

Rodičovství je považováno za zcela přirozené a často i za vyústění manželství. Může však být jedním z hlavních důvodů k jeho uzavření. Také rodičovství může být zdrojem psychosociálního obohacení, ale zároveň obsahuje velkou životní zátěž (Vágnerová, 2007).

5.2 Rodičovství v České republice

Přechod od tradiční k moderní společnosti výrazně proměnil právě početí, narození dítěte a rodičovství. Pravidelný sexuální život realizovaný v manželství vedl až donedávna k narození dítěte a rodičovství. V tradiční společnosti dítě představovalo jediný smysl manželství a bez něj nebyla úloha manželství naplněna. V současné moderní společnosti tradiční pojetí rodiny mizí a mladí lidé stále častěji žijí v partnerském vztahu bez manželského slibu a dítě již není jediným cílem, ke kterému směřují (Katrňák, Lechnerová, Pakosta, Fučík, 2010).

V současné společnosti mají mladí lidé nabídku jiných aktivit, které mohou zaujmout místo dítěte v jejich životě, a tudíž se jeho hodnota oproti minulosti velmi snížila. Moderní společnost umožňuje lidem volit si, což bylo v tradiční společnosti téměř nemožné. Mladý muž a žena si mohou v současné době vybrat mezi tím, zda chtějí cestovat, studovat, věnovat se kariéře či mít dítě. Ovšem i když klesla úhrnná míra porodnosti, neznamená to, že by rodičovství pro mladé lidi ztrácelo svoji hodnotu. *Population Policy Acceptance Survey*

z roku 2001 (in Slepíčková, 2014) ukázal, že česká společnost je v postojích k hodnotě dítěte a rodičovství ve srovnání s jinými evropskými zeměmi velmi konzervativní. Ovšem pozitivní vnímání rodičovství je u mladých lidí méně časté oproti starší generaci. Přesto výzkum *Hodnota dítěte* z roku 2006 potvrzuje, že rodičovství je pro české muže a ženy přirozenou součástí života a považují ho za nejdůležitější cíl manželství (Slepíčková, 2014).

Podle výsledků výzkumů také mírně roste počet žen a mužů, kteří se rozhodují zůstat celý život bez dětí (Katrňák, Lechnerová, Pakosta, Fučík, 2010).

Nyní nastává otázka, zda mladí lidé dítě ještě chtějí a jakou hodnotu pro ně v životě znamená, protože mají na výběr nespočet příležitostí a výzkumy, které jsme si zde zmínili jsou již poněkud starší.

6 POSTOJE K MANŽELSTVÍ A RODIČOVSTVÍ MLADÝCH DOSPĚLÝCH

V předchozích kapitolách jsme si popsali vše potřebné ohledně rozvodu, manželství, rodičovství a také jsme si charakterizovali mladou dospělost, protože právě tímto životním obdobím se budeme zabývat v praktické části.

Abychom mohli přejít k výzkumu, je nutné zmínit pár informací, které zjistily již dřívější velké studie o postojích mladých dospělých k manželství a rodičovství. Ovšem výzkum této práce se bude zabývat i faktorem, který tyto postoje může ovlivnit, a to je rozvod rodičů. Veškeré důležité faktory si taktéž zmíníme v této kapitole.

Postoje mladých dospělých k manželství a rodičovství taktéž shrneme v evropském kontextu, abychom viděli rozdíly či shody s naší zemí.

6.1 Vymezení pojmu postoj

Dříve než přejdeme k informacím o postojích mladých dospělých k manželství a rodičovství, je nutné si charakterizovat pojem postoj, aby každý čtenář věděl, co budeme zkoumat.

Pojem postoj má mnoho definic, ale všechny si jsou navzájem velmi podobné. Kassin (2007, s. 484) například charakterizuje postoj jako „*pozitivní, negativní, smíšená nebo lhostejná reakce na osobu, objekt nebo myšlenku*“.

Podle sociologické encyklopedie (2018) je postoj relativně ustálený sklon jedince chovat se v určité situaci určitým způsobem, tzn. reagovat buď pozitivně nebo negativně na podněty s takovou situací spojené.

Další definice tvrdí, že postoj je psychologická tendence vyjádřená hodnocením určité entity s určitou mírou souhlasu nebo nesouhlasu (Hewstone, Stroebe, 2006).

Také je nutné odlišit postoje od názoru, jelikož názor je neutrální a chybí v něm hodnotící tendence (Hartl a Hartlová, 2000).

Nyní můžeme přistoupit k postojům mladých dospělých k manželství a rodičovství v České republice i v ostatních zemích.

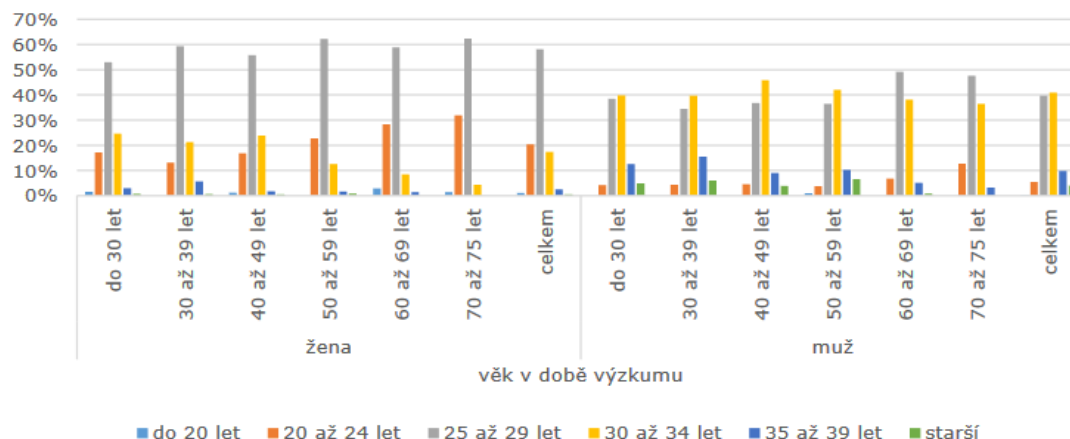
6.2 Postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých v České republice

Touha žít v samostatné domácnosti odděleně od rodičů je u mladých lidí stále vysoká. Otázka však je načasování tohoto kroku. Pro mladé lidi je ještě nepředstavitelné žít v 18-20 letech nezávisle na rodičích. S rostoucím věkem však výrazně narůstá míra souhlasu s tím, že by po tomto věkovém období měli začít žít nezávisle. Ovšem větší souhlas panuje v názoru na samostatné bydlení v případě mladých manželů po uzavření sňatku (Paloncyová, 2003 in: Kuchařová, Šťastná, 2009). Mladí dospělí tak častěji uvádí, že nesouhlasí s názorem, že by rodiny měly bydlet pohromadě a využívat výhod třígeneračních soužití. Mladá generace chce být co nejdříve úplně nezávislá na rodičích, i když je zřejmé, že rodiče těchto lidí jim touží být na blízku (Kuchařová, Šťastná, 2009).

I přes demografické změny je stále život v páru nejpreferovanějším způsobem života. Podle výzkumu *Rodina 2019* byli mezi mladými lidmi ve věku 18-30 let i jednotlivci, kteří preferovali život bez trvalého partnera (necelých 8 % mužů a 6 % žen). V české společnosti muži žijí sami častěji než ženy. To potvrzují výsledky výzkumu *Rodina 2019*, kde se zjistilo, že žilo ve věku 20-29 let s partnerem 74 % žen a pouze 44 % mužů. Všichni mladí dospělí by chtěli žít nejlépe v jednom manželství na celý život. Pokud vezmeme v úvahu i opakované manželství, pak by tuto instituci preferovaly téměř dvě třetiny mladých lidí (Paloncyová, 2020). Manželská rodina je stále více uznávanou formou soužití a přání mladých dospělých je hlavně stabilní manželství (Kuchařová, 2020).

Za ideální věk ženy pro uzavření manželství je považován interval od 25 do 29 let. Ovšem ženy v mladé dospělosti se také kloní k názoru, že ideálním věkem je 30 až 34 let. Muži mladé generace preferují vstoupit do manželského svazku ve věku 30 až 34 let viz tabulka č. 3 (Paloncyová, 2020).

Tabulka 3 - Ideální věk ženy a muže pro uzavření sňatku (%)

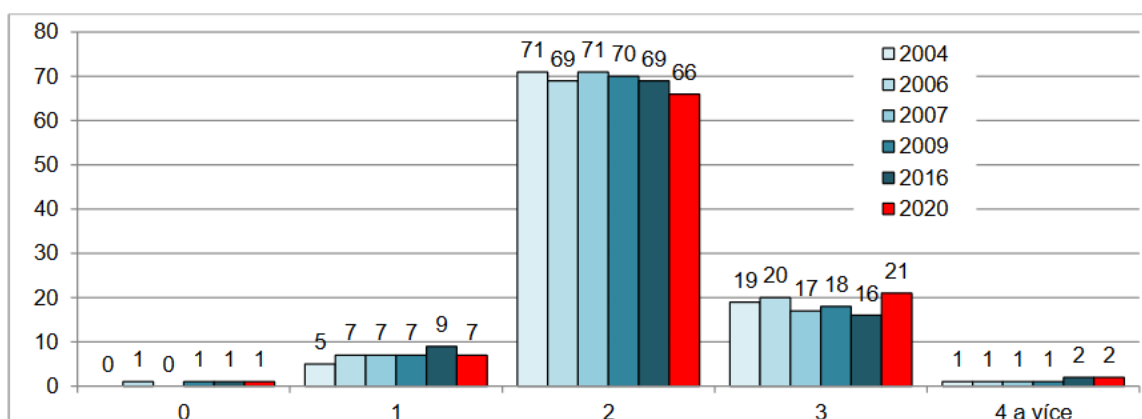

Zdroj: Zpráva o rodině, 2020

Za ideální věk při založení rodiny považují mladí dospělí dle výzkumu kognitivní a afektivní dimenze mladých dospělých v oblasti včasného rodičovství z biologického hlediska 20-25 let u muže i ženy a z psychologického hlediska 26-29 let u muže i ženy (Hřivnová a kol. 2020).

V České republice přetrvává ideál dvoučlenné rodiny u mladých dospělých. Téměř tři čtvrtiny dotazovaných mladých žen a dvě třetiny mladých mužů podle výzkumu *Rodina 2019* souhlasí s tímto výrokem (Palonciová, 2020). Podle *CVVM (2020)* je názor, že ideálně mají být v české společnosti dvě děti v jedné rodině, hluboce zakořeněn, i když v časové ose mírně oslabil. V porovnání s výzkumem z roku 2016 přibýlo dotazovaných, kteří preferují tři děti v rodině (tabulka číslo 4).

Tabulka 4 - Ideální počet dětí v rodině (%)

Pozn.: Dopočet do 100% tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020

Jako faktory, které jsou nutné pro úspěšné manželství mladí muži uvádí nejvíce věrnost a toleranci. Dle názoru těchto mužů je nutné také mít dobrý sexuální život se svojí manželkou. U žen se to trochu liší. Dle jejich názoru je důležité, aby jejich partner byl opět věrný a důležitá je také tolerance. Ovšem podle mladých žen je také důležitá ochota diskutovat o problémech a až poté mít dobrý sexuální život (Paloncyová, 2020).

Tolerance rozvodu je u mladých dospělých v České republice vysoká. Podle výzkumu *CVVM* (2020) souhlasily s výrokem, že pokud manželství nefunguje, je rozvod přijatelným řešením, téměř tři čtvrtiny dotazovaných. Nadpoloviční většina se také shoduje v kladném postoji k soužití lidí, kteří neuzavřeli manželství a neplánují sňatek. Dokonce dle *Komplexního výzkumu o situaci rodin a seniorů* přibližně 60 % manželských párů vstoupilo do manželství až po určité době společného soužití, a to v průměru po třech letech (Paloncyová, 2019). Téměř polovina dotazovaných nepovažuje za nutné, aby měli rodiče uzavřené manželství při výchově dítěte. Proti tomuto výroku se ohradila pouze necelá třetina. Motivem pro vstup do manželství již není ani těhotenství, jako tomu bylo před rokem 1989. Převládá názor, že jeden rodič dokáže vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně (Paloncyová, 2020).

Nyní jsme si popsali postoje mladých dospělých k manželství a rodičovství v České republice, jelikož je důležité zmínit důležité výsledky studií, abychom je mohli srovnat s výsledky této práce. Dále si stručně popíšeme postoje k manželství a rodičovství v jiných zemích.

6.3 Postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých v ostatních zemích

Postoje mladých dospělých k manželství a rodičovství se v každé zemi trochu liší, protože se v nich postmoderní rodina rozvíjela odlišně. Pokud bychom se měli zaměřit například na Německo, tak tam podle výzkumu přikládají nemanželskému soužití stejnou váhu jako manželskému. Podle německé populace se dá dosáhnout sexuální a emocionální intimity v nemanželském soužití stejně dobře, jako v manželství. Ovšem podle studií se zjistilo, že manželské vztahy se vyznačují vyšší kvalitou. I přesto v Německu roste tolerance nemanželských vztahů a manželství již není velkou potřebou. Také zplození potomka již

není spojeno pouze s manželstvím a tolerují výchovu dítěte mimo sňatek (Gubernskaya, Lui, Treas, 2014).

Dále například ve Švédsku a Dánsku jsou manželské a nemanželské vztahy téměř k nerozeznání. Také v jižní a jihovýchodní Evropě zastávají pozitivní postoje k nemanželskému soužití. Ovšem zde panuje velký nesouhlas s nemanželským porodem oproti Skandinávii, kde podporují výchovu dítěte v porovnání s ostatními zeměmi nejvíce. V USA taktéž převládá názor, že svatba nemusí být předpokladem pro plození dětí (Gubernskaya, Lui, Treas, 2014).

V evropském kontextu je v postojové rovině preferován dvoudětný model rodiny, a přesto je ve většině států Evropy plodnost pod úrovní prosté reprodukce, jež je nižší než 2,1 dítěte na jednu ženu (Paloncyová, 2020).

Pokud se podíváme na postoje spojené s tím, zda je rozvod přijatelným řešením, tak v jižní Evropě panuje velký souhlas, i když zde je rozvodovost nízká. V anglicky mluvících liberálních zemích naopak vykazují nesouhlas. Od roku 1994 do roku 2002 mladí Evropané začali také více akceptovat rozvod jako řešení problémových sňatků (Gubernskaya, Lui, Treas, 2014).

Zde vidíme, že po celém světě se proměňuje pohled na manželství a rodinný život. Mladí lidé čekají déle, aby se vzali, páry mají méně dětí a manželství již nepatří mezi důležité hodnoty života lidí. Nyní si popíšeme, co vede k tomuto rozhodnutí.

6.4 Faktory ovlivňující postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých

Existují určité faktory, které ovlivňují postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých a v této práci si zmíníme nejčastější čtyři.

6.4.1 Kariéra versus rodičovství

Mezi důležité faktory, které souvisí s odkládáním rodičovství a manželství patří vzdělání, a to zejména u žen. Ženy, které dosáhly alespoň vzdělání s maturitou, zůstávají častěji bezdětné a svobodné i po dosažení třicátého roku života. Při současném nastavení genderových rolí, dělbě práce a trhu práce je v rodině tím, kdo na trhu práce ztrácí matka

nikoli otec dětí. Proto ženy, které mohou ztratit při odchodu na mateřskou dovolenou dosažený či budoucí příjem, plánují a realizují rodiny s menším počtem dětí a odkládají rodičovství do stále vyššího věku. Dalším důvodem odkládáním rodičovství jsou náklady na děti, které jsou vysoké z toho důvodu, že jeden z partnerů (v naprosté většině matka) přichází během péče o dítě o mzdu, kterou by pobíral, kdyby nebyl doma s dítětem, ale navíc ztrácí čas, který by mohl použít při rozvíjení své kariéry a z ní plynoucí vysoké mzdy (Hašková, 2009 in: Hřivnová a kol., 2020).

Některé studie tvrdí, že ženy dříve byly sice zastánkyněmi tradičních hodnot, ale nyní jimi opovrhují a přemýšlejí více o své kariéře a seberozvoji. Dnešní moderní ženy chtějí být více finančně nezávislé na svém partnerovi (Samosadova, Sukhareva, 2020).

Z pozdního rodičovství se stává významný fenomén. Před dvaceti lety měla dítě po pětatřicátém roce jen jedna žena z padesáti, ale před deseti lety to byla jedna z patnácti žen a dnes je to již každá pátá (Hřivnová a kol., 2020).

Podle srbské studie je rozšířené vzdělání žen spojeno se zpožděným rodičovstvím, takže je pravděpodobné, že ovlivní ideální věkové vnímání a normy související s reprodukcí. Vysoce vzdělaní respondenti se v průměru domnívali, že ideální věk pro rodičovství je téměř o dva roky vyšší ve srovnání s respondenty s nižším vzděláním. Rodičovství je u vzdělaných žen často odloženo na dobu po ukončení vzdělávání, popřípadě po dovršení kariéry (Ignjatovic, Todosijevic 2021).

Ovšem základní vzorec, že čím vyšší vzdělání, tím nižší plodnost již nemusí být tak zřejmý. Obecně vyšší participace žen na trhu práce s sebou přináší nové formy sladění rodinného a pracovního života, například práce z domova, práce na částečný úvazek atd. Naopak v zemích, především jižní Evropy, kde jsou možnosti uplatnění žen v rámci flexibilních úvazků nízké, lze vidět negativní vztah mezi vyšším vzděláním a nízkou plodností. Nicméně v zemích, které se zaměřují na sladění rodinného a pracovního života, může docházet k opačnému trendu, tak jako je tomu například ve skandinávských zemích. V těchto zemích ženy s vysokoškolským vzděláním a velkou kariérou mají nižší pravděpodobnost, že zůstanou bezdětné (Nývlt, 2019).

Pro mnoho žen je velmi těžké se rozhodnout, zda dají přednost kariéře před založením rodiny a vstupem do manželství, anebo se obejdou bez větší mzdy a raději zvolí rodinný život v manželském svazku. Ovšem jsou případy, kdy žena dokáže spojit rodinný život s kariérou.

6.4.2 Dostupnost antikoncepčních metod

Stále více žen a mužů použije již při prvním sexuálním styku antikoncepci, což je významný posun, jelikož během 90. let minulého století při první souloži používala antikoncepci pouze polovina párů. Použití antikoncepce znamená zodpovědné sexuální chování. V dnešní době již sex existuje v myslích dívek a chlapců bez vztahu k početí dítěte. Oproti minulosti je sexuální život nejen vyloučen z manželství, ale také z řádu rození. Drtivá většina mladých dospělých nezačíná sexuální život proto, aby zplodili dítě, ale proto, že sex považují za cíl sám o sobě. Dnes se jedná o důležitou součást partnerského vztahu (Fučík, Katrňák, Lechnerová, Pakosta, 2010).

K takovému pojetí sexu došlo ve druhé polovině 20. století, a to proto, že jeho součástí se stala hormonální antikoncepce. Tento druh antikoncepce umožnil dívkám a ženám mít biologickou reprodukci pod kontrolou. Od 60. let 20. století, kdy se hormonální antikoncepce rozšířila do České republiky a všech evropských zemí, se již nemusí ženy spoléhat pouze na partnera. Ovšem společnost ještě po dlouhou dobu odsuzovala ženy, které hormonální antikoncepci užívaly, protože tyto ženy většinou používaly tento druh antikoncepce proto, aby mohly oddálit mateřství kvůli své kariéře (Fučík, Katrňák, Lechnerová, Pakosta, 2010).

V roce 2010 zjistil autorský kolektiv Gregorová, Weiss, Unzeitig a Cibula ve svém výzkumu, že české ženy využívají antikoncepčních metod v 80 % při pohlavním sexu se svým stálým partnerem. Nejčastěji právě volí hormonální antikoncepci, a to z 51 % a v cca 17 % používají kondom (Hřivnová a kol., 2020).

Dnes díky hormonální antikoncepci ženy oddalují mateřství a mohou si samy zvolit, kdy je pro ně nejlepší doba mít dítě. Nicméně používání hormonální antikoncepce v České republice klesá a není k tomu žádné racionální vysvětlení. Je zřejmé, že tento trend souvisí s odklonem žen od hormonů díky čtení ne odborných textů, které vycházejí v médiích a na internetu (Čabanová, 2017). Používání hormonální antikoncepce je opředeno řadou mýtů a neověřených informací, a proto existuje také mnoho výzkumů, které se zabývají pozitiviv a negativiv užívání tohoto druhu antikoncepce (Hřivnová a kol., 2020).

Nicméně i když trend hormonální antikoncepce v České republice klesá, stále patří mezi faktory, které ovlivňují postoje mladých dospělých k manželství a rodičovství, jelikož

díky ní mohou odkládat mateřství do pozdějšího věku a jejich postoj k sexu bez účelu plození dětí je stále pozitivnější.

6.4.3 Narození dítěte mimo manželství

Jak již bylo řečeno, česká rodina prošla velkými změnami. Rozšiřují se možnosti individuálních životních drah, které se poté promítají do proměn rodiny a stále rozmanitějších forem rodinného soužití. Mnoho párů v dnešní společnosti se nebojí přivést potomka do nemanželského soužití a my si pokusíme přiblížit fakta a důvody tohoto rozhodnutí.

Na otázku pokládanou ve spoustě výzkumů, zda žena dokáže vychovávat dítě sama bez partnera u českých žen mírně převažuje souhlasný názor, nikoliv však u mužů. Celkový souhlas (85 % dotazovaných) podle výzkumu *Rodina 2019* se však přiklání k názoru, že dítě by mělo mít oba rodiče. Také zvyšování počtu dětí žijících s jedním rodičem je špatným trendem celkem pro 71 % dotazovaných. Naproti tomu rostoucí podíl dětí narozených mimo manželství není tolik považován za negativní trend. Může to mít souvislost tedy s tím, že tento trend je v dnešní době přijímán jako běžná forma soužití. Legislativně jsou v Občanském zákoníku zajištěna stejná práva dětí rodičů různých forem soužití i různého rodinného stavu. Podobným způsobem není podmíněn manželstvím nárok na sociální dávky, tudíž se může i tento fakt stát důvodem toho, že se lidé raději nevezmou. Manželství naopak poskytuje větší jistoty například ohledně dědictví, společného jmění, zastupování či vzájemných povinností (Kuchařová, 2020).

Z této skutečnosti také vychází fakt, že podíl živě narozených dětí mimo manželství je vyšší u žen s nižším vzděláním. Vysokoškolačky se chovají tradičněji a dítě přivádí na svět až po uzavření manželství. Nejvyšší zastoupení dětí narozených mimo manželství je mezi prvorozenými dětmi matek s nejvyšše základním vzděláním, a to 88 % z roku 2018 (Paloncyová, 2020).

Uvedené poznatky o mimomanželské porodnosti a plodnosti potvrzují, že Česká republika se liší od západních zemí svým přetrvávajícím modelem. Děti narozené mimo manželství se rodí spíše ženám mladšího věku, svobodným ženám a zejména v prvním pořadí ženám s nižším vzděláním. Tento vývoj neodpovídá teorii druhého demografického

vývoje, ale spíše tzv. teorii znevýhodnění, jež spojuje rodičovství v rámci nesezdaného soužití s nízkým vzděláním (Paloncyová, 2020).

Důvody rození dětí mimo manželství jsou různé, Chaloupková (2007 in: Paloncyová, 2020) podle výzkumu *Sociální a ekonomické podmínky mateřství* z roku 2006 charakterizovala tři hlavní skupiny neprovdaných matek podle motivů ke svobodnému mateřství. Dle uvedené autorky nejvýznamnější důvody, zvláště pro matky s nízkým vzděláním, jsou nejistota ohledně partnerského vztahu a nesouhlas partnera se sňatkem. Svobodné matky s vyšším vzděláním se spíše snaží udržet svoji nezávislost a manželství hodnotí jako formalitu a nedůležitou hodnotu v partnerství. Skupina tzv. pragmatických neprovdaných matek podtrhává jak nejistotu v partnerském vztahu, tak malé výhody plynoucí z manželství. Analýza výběrových šetření ČSÚ (*Výběrové šetření pracovních sil VŠPS, Životní podmínky SILC*) dále ukázala, že velká část narozených dětí mimo manželství se rodí nesezdaným párům spíše než svobodným matkám. S věkem dítěte se podíl nesezdaných párů snižuje, jelikož podle zmiňovaného výzkumu většina neprovdaných matek považuje nesezdané soužití za zkoušku před vstupem do manželství a spíše nepreferují dlouhodobé nemanželské soužití (Paloncyová, 2020).

Pokud bychom měli srovnat podíl narozených dětí mimo manželství v Evropské unii, tak je nutné říct, že Evropská unie je velmi heterogenní z hlediska podílu dětí, jež se rodí nevdaným ženám. Nejnížší zastoupení měli v roce 2017 v jižní Evropě (Řecko, Kypr, Itálie) a v katolických zemích, jako je Polsko či Irsko. K roku 2017 se Česká republika s hodnotou 49 procent řadí k zemím, kde se podíl dětí narozených svobodným párům za posledních deset let zvýšil o nejvíce procentních bodů společně s Portugalskem a Španělskem. Více než polovina dětí se rodí nemanželským párům v zemích severní a západní Evropy, ale také v Estonsku, Bulharsku, Portugalsku a Slovinsku. Přední linii zaujal v roce 2017 Island se svými 71 procenty (ČSÚ, 2016; OECD; Human Fertility Database; Eurostat Database in: Paloncyová, 2020).

Zde jsme si popsali, v jakých zemích se nejvíce propaguje narození dětí mimo manželství a jaké jsou důvody těchto rodin. Česká republika stále zastává pozici mezi průměrem a mnoho matek nesouhlasí s názorem dlouhodobého nesezdaného soužití. Nyní můžeme pouze pozorovat budoucnost, a sledovat, zda začne být opět nepředstavitelné mít dítě mimo manželství anebo se tento trend prohloubí natolik, že dítě bude vychovávat mimo manželství téměř každý.

6.4.4 Rozvod rodičů

V této podkapitole se budeme zabývat vlivem rozvodu rodičů na postoje k manželství a rodičovství dětí z rozvedených rodin. Zde si shrneme nejdůležitější poznatky z výzkumů, se kterými budeme pracovat ve výzkumné části práce.

Vliv rozvodu na pozdější formování vztahů dětí upoutal pozornost některých vědců. Řada studií zkoumala propojení rodičovského rozvodu s postoji dětí k manželství i rodičovství a zjistily odlišné postoje k rodinnému životu. Některé z výzkumů naznačují, že děti z rozvedené rodiny jsou pro manželství méně příznivé, a to zejména ty, které prožily velký konflikt rodičů (Tasker & Richards, 1994 in: En-Ling, 2014). Může to být proto, že tyto děti byly pravděpodobně svědky velmi nepříjemného manželství svých rodičů, tudíž se chtějí vyhnout zapojení do obdobných situací (Axinn & Thornton, 1996 in: En-ling, 2014).

Rozvod rodičů má tedy negativní vliv na budoucí manželství dětí. Judith Wallerstein (in: Amato, 2003) ve svém výzkumu dokonce zjistila, že děti s rozvedenými rodiči se často v dospělosti projevují jako psychicky problémoví jedinci, pro něž je obtížné si udržovat si stabilní a uspokojující vztahy s ostatními. Také tvrdí, že rodičovský rozvod zvyšuje riziko špatného manželství, které pravděpodobněji skončí taktéž rozvodem a mimo to je i příčinou slabých vztahů s rodiči v dospělosti.

Anthony Giddens ve svém díle *Sociologie* (1999) taktéž uvádí, že důvodem vysoké rozvodovosti dětí z rozvedených rodin je to, že si do svých vlastních partnerských vztahů přenášejí vzpomínku na rozvod. Tyto děti poté touží po něčem větším, co se nepovedlo jejich rodičům udržet, tedy po šťastném a zdárném manželství, které je založeno na důvěře, lásce a věrnosti. Ačkoli je tato publikace velmi stará, přesto je možné, že toto tvrzení je stále aktuální.

Ovšem Mavis Hetherington ve své knize *For better or for worse: Divorce reconsidered* (in: Amato, 2003) uvádí, že odhadované účinky rozvodu nejsou tak silné, jak se zdá. Podle něj rodičovský rozvod je rizikovým faktorem pro následné problémy, ale přesto většina mládeže (75 %) projevuje v dospělosti jako dobře fungující jedinci. Novější studie dokonce tvrdí, že je třeba zvážit 25letou studii Judith Wallerstein a přehodnotit její závěry, jelikož již nejsou tolik negativní jako dřív. Její výsledky jsou stále aktuální, ale již ne v takové míře.

Ne všechny studie zjišťují významné spojení mezi psychologickým fungováním a rodičovským rozvodem, ale mnoho důkazů naznačuje, že rodičovský rozvod je rizikovým faktorem pro psychologické problémy v dospělosti a komplikovanější sociální vztahy. Studie taktéž ukazují, že dospělí, kteří mají rozvedené rodiče ve srovnání s dospělými s nepřetržitě ženatými rodiči, hlásí méně manželského štěstí, více manželského nesouladu, větší počet manželských problémů, a dalších myšlenek na rozvod. Jak již bylo zmíněno, studie také ukazují, že dospělí s rozvedenými rodiči mají větší pravděpodobnost než ostatní dospělí, že jejich vlastní manželství skončí rozvodem (Amato, 2003).

Amato (1988) také ve svém známém, ačkoli dávném, výzkumu zjistil, že děti z úplných rodin mají pozitivnější postoje na manželství než lidé z neúplných rodin. Děti z rozvedených rodin uvádí, že je v pořádku mít děti bez manželského svazku, ale zároveň věří, že existuje dnes mnoho šťastných manželství. Také uvádí, že lidé v manželství jsou podle nich šťastnější než lidé „single“. Také u lidí z úplných rodin je vyšší číslo u odpovědi, že je důležité, aby dítě mělo oba rodiče. Lidé z neúplných rodin tvrdí, že to není zcela důležité, ale je to však lepší. Dalším důležitým zjištěním bylo, že respondenti z rozvedených rodin souhlasili stejně jako ostatní respondenti, že manželství je pro život důležité a rozvod je v dnešní době příliš snadný. Další položky naznačují, že respondenti z rozvedených rodin měli stejně tradiční pohledy na sexuální role v manželství a na důležitost věrnosti svému manželovi.

Nicméně Amato (2003) taktéž tvrdí, že je důležité brát v potaz, jak moc silné jsou tyto rozvodu na děti. Zjistil, že negativní vliv rozvodu rodičů dopadá pouze na 10 % dětí, které mají v dospělosti problém ve svém manželství, tudíž účinky rozvodu nejsou triviální, jak tomu naznačuje mnoho autorů.

Podle autorů je tedy známo, že rozvod rodičů má negativní účinky na budoucí sociální vztahy dětí, ovšem je nutné zmínit, že jsou velmi individuální. Nyní si pokusíme zjistit postoje mladých dospělých k manželství a rodičovství právě z rozvedených rodin v České republice.

POPIS REŠERŠNÍ STRATEGIE

Vyhledávání literárních zdrojů bylo realizováno podle níže popsaných kroků. Pomocí jednotlivých komponentů P (participant/účastník/osoba), Co (concept/hlavní pojem) a Co (context/okolnost/souvislost) byla zformulována rešeršní otázka (RO), která byla následně přeložena do anglického jazyka. Po vytvoření rešeršní otázky byla zvolena náležitá klíčová slova, která byla rozšířena o synonyma a příbuzné pojmy. Poté byla slova přeložena do anglického jazyka. Další kroky rešeršní strategie jsou zobrazeny níže v Metodice rešeršní strategie a Postupovém diagramu.

Metodika rešeršní strategie

První cílená RO:

Jaký mají děti (P) z rozvedených rodin (I) postoj k manželství (O)?

What are children (P) from divorced families (I) attitudes toward marriage (O)?

V rámci přípravy rešeršní strategie byla uplatněna tato primární hesla:

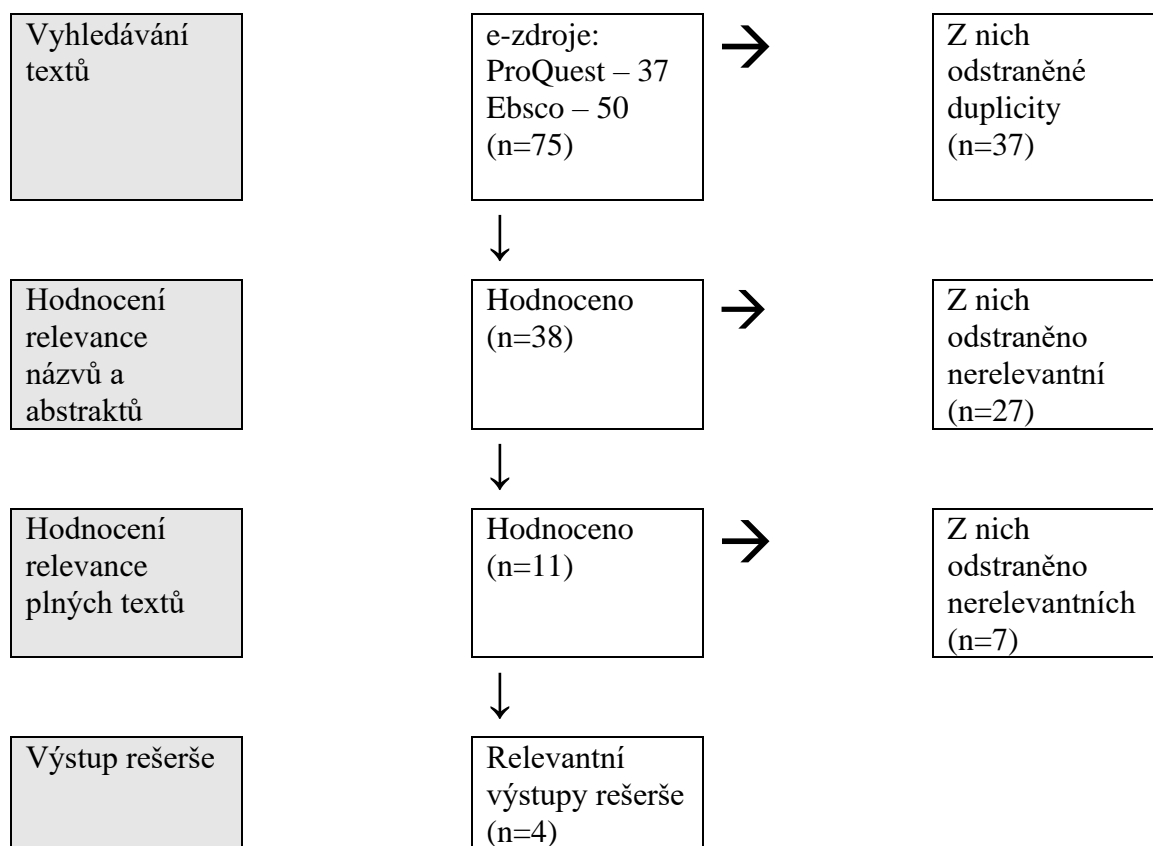
- P: Children
- I: Divorced families
- O: Attitudes toward marriage

Primární hesla byla rozšířena o synonyma a příbuzné pojmy:

- Children OR Young people
- Divorced families OR Divorce of parents
- Attitudes toward marriage OR marriage

Vyhledávání bylo realizováno v databázích ProQuest, Ebsco dne 25.10.2021. Při rešerši byla využita tato omezení: pouze plné texty, jazyk český, anglický, recenzované texty, Publikační období 2005-2021.

Obrázek 1 - Postupový diagram první literární rešerše

Zdroj: vlastní zpracování

Na podkladě uvedené rešeršní strategie bylo vyhledání 114 literárních zdrojů. Mezi relevantní výstupy byly zařazeny 4 texty. Rešeršní postup je uveden na obrázku č. 1.

Druhá cílená RO:

Jaký mají děti (P) z rozvedených rodin (I) postoj k rodičovství (O)?

What are children (P) from divorced families (I) attitudes toward parenthood (O)?

V rámci přípravy rešeršní strategie byla uplatněna tato primární hesla:

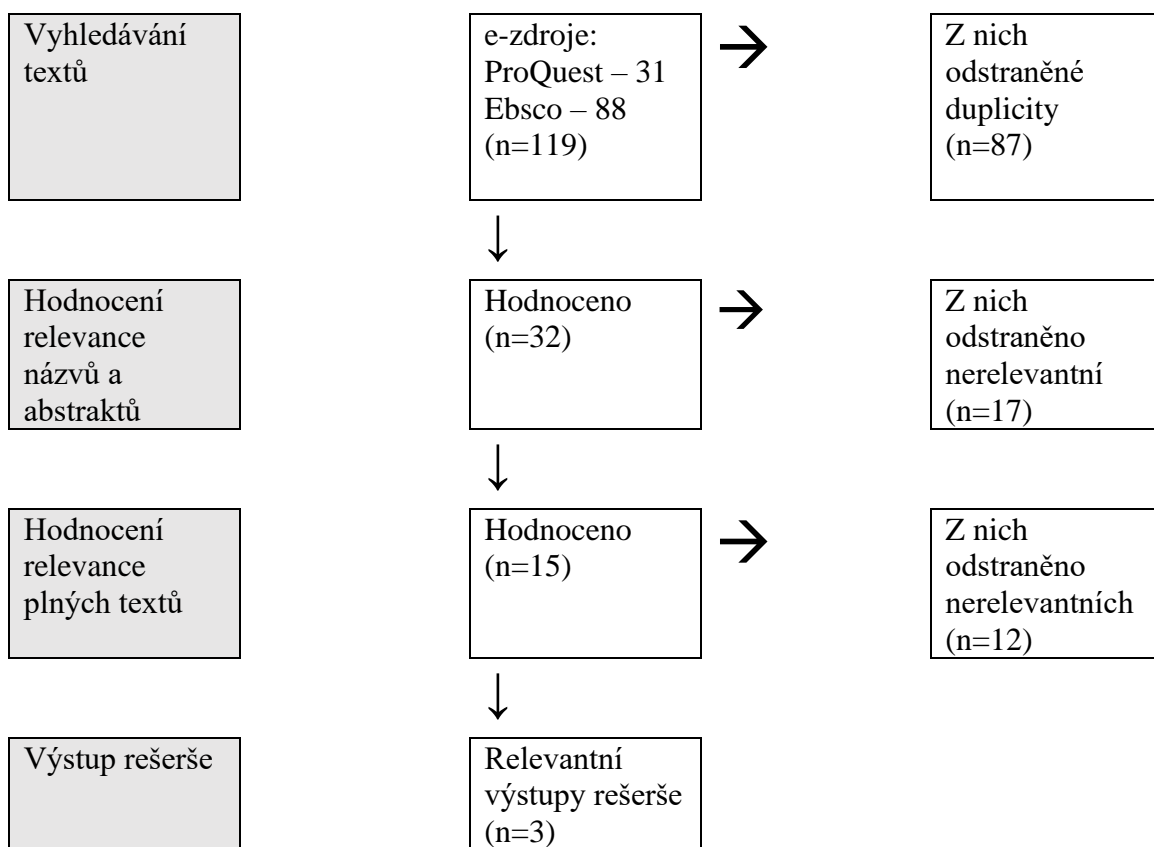
- P: Children
- I: Divorced families
- O: Attitudes toward parenthood

Primární hesla byla rozšířena o synonyma a příbuzné pojmy:

- Children OR Young people
- Divorce of parents OR Separation of parents
- Attitudes toward parenthood OR parenthood

Vyhledávání bylo realizováno v databázích ProQuest, Ebsco dne 25.10.2021. Při rešerši byla využita tato omezení: pouze plné texty, jazyk český, anglický, recenzované texty, Publikační období 2000-2021, téma parenthood.

Obrázek 2 - Postupový diagram druhé literární rešerše

Zdroj: vlastní zpracování

Na podkladě uvedené rešeršní strategie bylo vyhledání 119 literárních zdrojů. Mezi relevantní výstupy byly zařazeny 3 texty. Rešeršní postup je uveden na obrázku č. 2.

7 PRAKTICKÁ ČÁST

7.1 Vymezení předmětu praktické části

Předmětem zkoumání praktické části byly postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin, jejich identifikace a analýza. Výzkum zjišťoval, zda mladí dospělí pocházející z rozvrácené rodiny mají zájem vstoupit do manželství i přesto, že manželství jejich rodičů skončilo rozvodem. V dnešní společnosti také roste trend nesezdaného soužití, takže praktická část se také pokusila zjistit, zda nesezdané soužití preferují jedinci, kteří si prošli rozvodem rodičů, a tudíž jej nechtějí zažít taktéž se svým partnerem. V poslední řadě bylo předmětem zkoumání zjistit postoje k rodinnému životu v manželství či mimo něj.

7.2 Metodika zkoumání

Cíle výzkumu

Hlavním cílem bylo zjistit postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin.

Mezi dílčí cíle patří zjistit:

- postoje mladých dospělých z rozvedených rodin k dalším formám rodinného soužití,
- preferenci určitého rodinného soužití,
- názor na adekvátní věk a počet dětí při založení rodiny v manželském svazku i bez něj,
- zkušenosti respondentů s rozvodem rodičů a jeho vliv na mezilidské vztahy,
- pohled na rozvod jako takový.

Typ/design výzkumu

Výzkumná studie má charakter fenomenologického zkoumání.

Zkoumaný soubor

Do výzkumu byli zvoleni probandi se záměrným výběrem na základě splňujících kritérií, které jsou pro účast ve výzkumu vhodné a současně s ním souhlasí. Kritéria, která probandi museli splňovat, vypadaly následovně:

1. Probandi mají věk mezi 18-25 lety.
2. Probandi pocházejí z rozvedené rodiny.

V první fázi byla tedy použita metoda záměrného výběru (Švaříček, Šedová a kol., 2014), kde byli osloveni lidé z blízkého bydliště, zda by byli ochotni vést rozhovor k diplomové práci. Při oslovení byly brány v potaz charakteristiky jako pestrost věku, vzdělání a pohlaví probandů, aby byla možnost získat postoje lidí jak na začátku věkové hranice, tak i uprostřed a na konci. Také byla snaha získat pohled od probandů napříč všemi druhy dokončeného vzdělání. K diplomové práci bylo v první fázi vybráno 7 respondentů. Ve druhé fázi byl zbytek respondentů vybrán na základě metody sněhové koule (snowball sampling) a celkem tedy bylo pro diplomovou práci vybráno 10 respondentů.

Organizace a lokace sběru dat

Termín schůzky byl domlouván individuálně prostřednictvím Facebooku. Rozhovory probíhaly na předem domluveném místě, které si vybírali sami respondenti, aby se při nich cítili co nejlépe, a to buď u nich doma či v kavárně. Místa byla vybrána tak, aby docházelo k eliminaci rušivých podmětů a navození přátelské atmosféry, což bylo pro tento výzkum důležité. Každý rozhovor trval zhruba 1 hodinu. Všichni respondenti byli na začátku rozhovoru seznámeni s výzkumem a jeho cíli. V této části bylo důležité navození zájmu probandů a uvedení do problematiky. Dále jim byl předložen informovaný souhlas s realizací rozhovoru a nahrávání jejich odpovědí. Zde byli ujištěni, že veškeré výsledky z rozhovorů budou anonymní a budou sloužit pouze k účelu výzkumné části diplomové práce. Rovněž byli ujištěni, že mohou kdykoliv ukončit pokračování rozhovoru či odmítnout odpovědět na kteroukoli z otázek.

Metoda sběru dat

Ke sběru dat byl použit polostrukturovaný rozhovor, zaměřený na daný fenomén kombinovaný s pozorováním. Následně byl rozhovor strukturován na hlavní témata: vstup do manželství, děti, rozvod a budoucí vztahy. Poté byly formulovány otázky na tuto

problematiku, které jsou uvedeny níže v textu. Rozhovor také obsahoval otázky na rozeřtání respondenta s cílem jej „rozmluvit“.

Výzkumník se snažil o navození přátelské a důvěřivé atmosféry, aby se respondenti cítili komfortně. Poté následovaly intimní otázky, které patří ke stěžejní části rozhovoru. Na konci byly pokládány otázky týkající se vlastního názoru na budoucnost rodinného soužití v České republice, aby se zklidnila atmosféra interview. Pro tvorbu dotazníku byly použity hlavně otevřené otázky, aby se u nich mohl respondent co nejvíce rozmluvit. Uzavřené či sugestivní otázky byly použity v nejmenším množství.

Polostrukturovaný rozhovor

Úvod

- Představení své osoby
- Představení výzkumu
- Sdělení cíle výzkumu
- Popis průběhu rozhovoru
- Předložení informovaného souhlasu s realizací a nahráváním rozhovoru
- Vyjádření souhlasu účastníka rozhovoru
- Zodpovězení případných dotazů účastníka rozhovoru

Rozeřtání

1. Kolik je Vám let?
2. Máte partnera?
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Hlavní část

4. Jaký význam má pro Vás manželství v dnešní době?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

5. Po jaké době partnerského vztahu, dle Vašeho názoru, je správné, aby partneři vstoupili do manželství?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

6. Měli by, dle Vašeho názoru, partneři nejprve spolu žít v nesezdaném soužití před vstupem do manželství, popřípadě jak dlouho?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

7. Jaký je, dle Vašeho názoru, správný věk muže a ženy, aby vstoupili do manželství?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

8. Jaký je, dle Vašeho názoru, správný věk, aby žena se stala matkou a muž otcem z psychologického hlediska?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

9. Jaký je, dle Vašeho názoru, optimální počet dětí v rodině a kolik dětí plánujete Vy?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

10. Jak se stavíte k výchově dětí mimo manželství?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

11. Kolik Vám bylo let, když se Vaši rodiče rozváděli a jak jste se s tím vypořádal/a?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

12. Myslíte si, že rozvod rodičů měl negativní vliv na Vaše budoucí mezilidské vztahy?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

13. Myslíte si, že je rozvod přijatelnější řešení, když pár neumí řešit manželské problémy a rodina nefunguje?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

14. Plánujete žít v nesezdaném soužití?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

15. Plánujete v budoucnu vstoupit do manželství?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

Zchladnutí

16. Myslíte si, že nesezdané soužití bude v budoucnu převažovat nad manželstvím u mladých dospělých?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi přecházíme na následující otázku.

17. Z jakého důvodu, dle Vašeho názoru, lidé spíše volí nesezdané soužití?

Respondent má dostatečný čas na zodpovězení otázky. Po dokončení odpovědi děkují respondentovi za jeho čas i odpovědi.

Metody zpracování dat

Rozhovory byly nahrávány pomocí zvuku prostřednictvím mobilního telefonu a zároveň důležité odpovědi byly zapsány do připraveného záznamového archu. Díky audio záznamu byly odpovědi několikrát poslouchány a doslovně přepsány do Microsoft Wordu.

Přepsané rozhovory byly označeny pomocí čísel, jak šlo provedení rozhovorů za sebou. První participant byl označen číslovkou 1, druhý číslovkou 2 atd. Byly určeny totožnosti odpovědí a k důležitým částem dat bylo výzkumníkem stanoveno otevřené kódování, které slouží k redukci dat. Kódy byly rozděleny pomocí kategoriálního systému na příslušné kategorie na základě své příbuznosti, aby došlo k roztřídění a klasifikaci dat. Třídění odpovědí do kategorií bylo vytvořeno tak, aby výsledky prezentovaly reálné poznatky týkající se předmětu zkoumání (Šváříček, Šedová a kol., 2014). Psaný zápis nedokáže vyjádřit všechny podstatné znaky rozhovoru jako jsou odmlky, pokles hlasem, pokyvování hlavou či mimické vyjádření. Z těchto důvodů byla použita přímá citace respondentů.

Etika zkoumání

Každý účastník výzkumu obdržel informovaný souhlas, který stvrdil podpisem, že souhlasí s použitím údajů pro účely výzkumu a že výsledky mohou být anonymně publikovány. Tento informovaný souhlas je přiložen v přílohách této práce.

7.3 Výsledky

Rozhovor byl proveden s deseti respondenty, a to se třemi muži a sedmi ženami. Do výzkumu byli zapojeni všichni respondenti, kteří byli obeznámeni s cílem výzkumu a svým podpisem potvrdili svoji účast. Věk respondentů se pohyboval mezi 18-25 lety. Všichni respondenti pocházejí z východní části České republiky, a to z regionu Moravy.

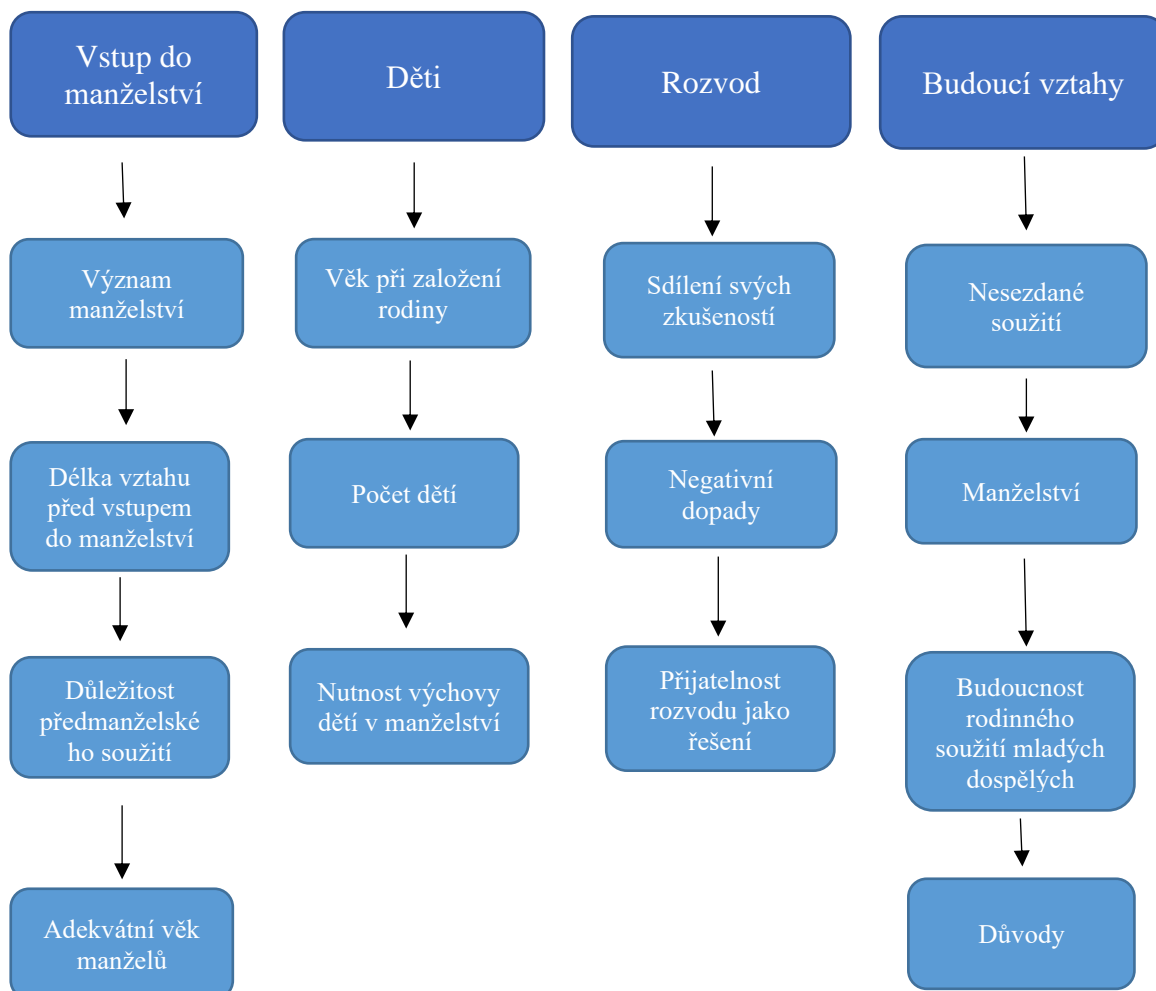
Tabulka 5 - Přehled respondentů

Účastník	Věk	Pohlaví	Nejvyšší dosažené vzdělání	Místo bydliště
1	18	Žena	Základní	Uherské Hradiště
2	21	Žena	Středoškolské s maturitou	Nedakonice
3	24	Žena	Vysokoškolské	Hluk
4	24	Žena	Vysokoškolské	Uherské Hradiště
5	24	Žena	Vysokoškolské	Uherské Hradiště
6	25	Žena	Středoškolské s výučním listem	Veletiny
7	25	Žena	Vysokoškolské	Bzenec
8	22	Muž	Středoškolské s maturitou	Hluk

9	24	Muž	Vysokoškolské	Kostelany nad Moravou
10	25	Muž	Středoškolské s výučním listem	Uherské Hradiště

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 6 - Kategorie a podkategorie výsledků

Zdroj: vlastní zpracování

Kategorie 1: Vstup do manželství

Respondenti popisovali, jaké mají postoje a názory na manželské soužití. Zda je důležité žít v nesezdaném soužití před vstupem do manželství či po jaké době je vhodné, aby uzavřeli sňatek. Zde měli respondenti možnost sdělit, zda je pro ně manželství důležité nebo je to v dnešní době pouhá formalita. Většina respondentů měla v tu dobu partnera, tudíž měli možnost posoudit, kdy by sami byli připraveni vstoupit do manželského svazku. Pouze respondent č. 1 a 8 partnera neměli, takže o vstupu do manželství přemýšleli hypoteticky.

Podkategorie: Význam manželství

První zkoumanou podkategorií byl význam manželství pro mladé dospělé z rozvedených rodin. V této části bylo předpokládáno, že pro mnoho respondentů nebude manželství důležité. Nicméně opak se stal pravdou.

Respondentka č. 7 uvedla: „**Manželství pro mě znamená velký závazek, kdy partnerovi dám slib, že s ním budu navždy. Tímto slibem se člověk oddá tomu druhému a myslím si, že to jejich vztah úplně změní. Manželství je pro mě i v dnešní době důležité, a to z důvodu toho, že bez něj bych se nepouštěla například do stavění domu. Když lidé nejsou svoji, tak si musí sepisovat u advokáta veškeré finance, které do společného bydlení vložili. Lidé v manželském svazku již nic řešit nemusí, protože kdyby se rozvedli, tak majetek se rozdělí férově půl na půl. Také pokud partneři budou chtít mít děti, tak nemusí řešit, jaké příjmení budou nosit. Myslím si, že každý podvědomě touží po šťastném manželství, i když prožili nešťastný rozvod svých rodičů. Tím vším tedy chci říct, že manželství pro mě znamená hodně, není to pouze kus papíru, ale velký závazek.**“

Respondentka č. 1: „**Bohužel jsem nad tímto nikdy neuvažovala, ale už teď vím, že manželství má pro mě i v dnešní době velký význam. Bohužel jsem ještě neměla tu možnost potkat kluka, se kterým bych si uměla manželství představit, ale věřím, že až ho najdu, tak budu od první chvíle vědět, že si jej jednou vezmu. Manželství znamená pro člověka, že musí být partnerovi věrný a on sám bude očekávat, že bude partner věrný jemu. Manželství prostě v sobě nese význam věrnosti.**“

Respondent č. 9 tvrdí: „**Manželství má pro mě velký význam v tom, že při něm budu slibovat své partnerce vztah ve zdraví i v nemoci. Budu doufat, že se nikdy nerozvedeme. Bude to prostě další krok v mém životě.**“ S touto odpovědí se shoduje odpověď respondentky č. 2, která navíc také uvedla: „**Manželství už neznamená jen chození za ručičky v parku, ale už opravdový závazek, ve kterém se budeme muset postarat o partnera i v nejhorší situaci.**“

Respondentka č. 5 se o významu manželství velmi rozpovídala: „**Z úředního hlediska to s sebou přináší usnadnění při vyřizování různých formalit. Tím, že je v manželství vždy možný rozvod, což považuji za správné a jsem za tuto možnost ráda, rozhodně bych nikdy nebyla pro její zrušení, je však v momentě, kdy se začne toto slovo**

skloňovat, do rodiny vnášena nestabilita a strach. Manželství pak nepřináší dětem předpokládaný užitek v podobě jistoty a bezpečí. **Pro mě manželství představuje snahu o společné soužití. Do vlastního života bych si ráda vnesla představu o významu manželství takovou, že manželství je projevem lásky. Partneri si navzájem chtějí dát najevo, že si dávají stabilitu, jistotu a bezpečí a tyto hodnoty společně chtějí vytvářet pro svou rodinu. Vztah, ze kterého vznikne manželství by měl být domovem, kde by se měli cítit dobře nejen dva lidé či oni a jejich děti, ale i jejich přátelé a ideálně také široká rodina, což může být dobrým indikátorem zdraví vztahu.**“

Respondent č. 10 si je jistý, že manželství má pro společnost stále velký význam: „**V dnešní době není důležité, aby lidé žili v manželství, ale přesto si myslím, že pro společnost sňatek znamená hodně. Manželství ve společnosti nikdy neztratí svůj význam. Lidé se berou proto, aby měli ve svém vztahu nějakou jistotu. Obyčejný vztah nám nikdy tu jistotu nedá. Co může být tedy jistějšího než manželství? Manželství pro mě teda znamená mít jistotu, že nikdy nebudu sám a vždycky se o mě někdo postará.**“

Nicméně pro všechny manželství neznamená tolik, jako pro ostatní. Objevily se také odpovědi, že pro ně manželství nic neznamená. Například respondentka č. 4 uvedla: „**Manželství je pouhá formalita. Jediný jeho význam vidím při dělbě společného majetku nebo při braní hypoték. Jinak je to zbytečná věc, která ničemu nepomůže. Lidé zaplatí tolik peněz za svatbu, která přinese beztak jenom hádky a nakonec rozvod.**“ Také respondentka č. 3 tvrdí: „**Mám pocit, že manželství v dnešní době nic neznamená. Všichni se podvádí a nikdo nebere manželství za důležité. Nikdo jej nerespektuje. Podle mě má manželství význam jedině při tvorbě domova. Je to prostě jen papír. Až začnou lidé brát manželství vážně, potom bude mít pro mě úplně jinou hodnotu.**“

Pro respondentku č. 6 bylo velmi těžké uchopit význam manželství. „**Já nevím, co k tomu říct. Vždycky bylo pro mě manželství velmi důležité. Měla jsem partnera, se kterým jsem byla velmi šťastná, ale potom jsem poznala jeho pravou tvář a zjistila, že to není partner pro mě. Význam manželství pro mě trochu klesl. Přijde mi, že lidé přestali manželství brát vážně. Zním mnoho manželů, co se neustále podvádí. Mají dokonce i děti, ale neumí je vychovávat. Vždyť o manželství se musí neustále pečovat a pracovat na něm. Dnešní lidi to vůbec neumí a raději se hned rozvedou anebo se začnou podvádět navzájem. Manželství pro**

mě znamená velký závazek vůči partnerovi, ale pokud tento svazek jeden z partnerů nebere vážně, tak to nemá cenu. Jsem hodně zvědavá, jaký bude mít význam pro budoucí generace.“

Podkategorie: **Délka vztahu před vstupem do manželství**

Délka vztahu před vstupem do manželství je velmi individuální a podle respondentů záleží hlavně na tom, jak moc se partneri znají. Toto vyplývá z odpovědi respondentky č. 7: *„Je velmi těžké určit, po jaké době jsou partneri připraveni vstoupit do manželství, protože někdo může být připraven hned po roce a někdo zase ani po šesti letech. Záleží to hlavně na tom, jak moc se partneri znají. Preventivně bych tomu dala 3 roky, protože v tuto dobu se partneri nejvíce poznají a zjistí i své negativní stránky osobnosti.*“ Respondentka č. 2 měla podobnou odpověď: *„Někdo si s klidem vezme partnera i po půl roce, protože si je jistý, že je to ten pravý. Nikdo nemůže určit, kdy je správná doba do toho praštit.*“

Respondentka č. 5 také tvrdí, že je to velmi individuální: *„Lidé by se měli vzít po takové době, aby si byli oba jistí, že to chtějí, ale zároveň se tím nebudou přespříliš zabývat, tzn. není to pro ně „velký krok“, ale spíš se na to oba těší. Ideální je dle mého názoru mít svatbu po dvou letech, což znamená, že po roce vztahu muž požádá ženu o ruku a jak je zvykem, svatba následuje rok po zasnubách. Záleží podle mě také hodně na okolnostech, pokud pár cítí, že je mezi nimi „něco víc“ a chtějí se vzít po třech měsících, tak bych je podpořila. A naopak, když se lidé dohodnou anebo jsou v životní situaci takové, že předpokládají, že se budou brát až za několik let, pak je to také v pořádku.*“

Z tohoto důvodu bylo vhodné zjistit, po jaké době vztahu by oni sami vstoupili do manželství. Odpovědi se velmi lišily. Respondentka č. 4 přiznala: *„Já osobně nebudu snad nikdy připravena vstoupit do manželství. Možná po 8 letech vztahu bych o tom začala přemýšlet.*“

Respondentka č. 3 uvedla: *„Já asi až po pěti letech nejdřív, protože jsem měla špatné zkušenosti se vztahy. Myslela jsem, že bývalé partnery znám, ale ani po dvou letech to nebylo dost.*“ Naproti tomu respondentka č. 1 a respondent č. 8 uvedli, že pokud by si s partnerem rozuměli, klidně by si ho vzali po jednom roce trvání vztahu. *„Délka vztahu nerozhoduje.*

Vše je velmi individuální a někdy poznáme člověka klidně během jednoho roku,“ uvedla respondentka č. 1.

Podkategorie: **Důležitost předmanželského soužití**

Při rozhovorech týkajících se postojů k předmanželskému soužití se předpokládalo, že s tímto soužitím bude hodně respondentů souhlasit a sami jej budou preferovat. To vyplynulo napovrch u všech respondentů a nenašel se žádný z nich, který by si partnera nejprve vzal a až poté s ním sdílel společnou domácnost. Respondentka č. 6 uvedla: *„Nedokážu si představit, že bych se šla vdávat a nevěděla, jaký je partner v domácnosti. Já sama začala nedávno bydlet se svým přítelem a zjistila jsem, že je úplně jiný, než jak jsem očekávala. Někdy se opravdu hodně pohádáme a já začala uvažovat o rozchodu. Co by dělali v tomto případě lidé, kteří by již byli vzatí? To by se rozešli po půl roce manželství? Ten, kdo si vezme člověka bez toho, aby s ním nejprve žil, musí být blázen.“*

Ukázalo se, že víc respondentů žije ve společné domácnosti se svým partnerem, aby zjistili, zda s daným člověkem dokážou žít. Respondent č. 10 také již bydlí se svojí přítelkyní a přiznal se, že je to úplně odlišné než bydlet sám. Musel si zvykat na její návyky a ona zase na jeho. *„Předmanželské soužití nám ukáže, zda s tím člověkem dokážeme žít celý život, a proto je můj postoj k němu velmi otevřený. Pokud dokážu se svou partnerkou žít po celý rok, tak si ji klidně vezmu (smích).“*

Respondentka č. 7 také sdílí domácnost se svým přítelem, a to po velmi krátké době vztahu. *„Já začala se svým přítelem bydlet už po půl roce vztahu, protože moje matka je alkoholička a nemohla jsem to s ní vydržet. Díky společnému bydlení jsem přítele poznala, jak nejvíc jsem mohla. Díky tomu jsem si jistá, že pokud se někdy vezmeme, budeme celkem šťastní. Oba máme stejné povahy, takže bydlení pro nás není těžké. Velmi bych doporučila každému páru, aby si zkusili předmanželské soužití, protože znám hodně kamarádek, které se po půl roce společného soužití s přítelem rozešly. Jeden kamarád mi dokonce tvrdil, že nemohl svoji partnerku ve svém bytě vystát, protože mu vadila její přítomnost (smích).“*

Respondentka č. 5 uvedla: *„Určitě bych doporučila nejprve žít se svým partnerem před vstupem do manželství. Nicméně krize může přijít u každého páru, takže ani pokud*

si zkusí i společné bydlení, a to bude např. tři roky fungovat, nemusí to být žádnou zárukou. Klidně bych se vdala po třech měsících. Z mého pohledu může problém nastat kdykoliv, i po týdnu i po 10 nebo až 15 či 25 letech, zamilovanost může odeznít po letech. Ale ano, je lepší věci neunáhlovat a pokud máme v dnešní společnosti možnost nebýt odsuzováni za společné soužití před svatbou, proč jí nevyužít.“

Respondent č. 9 řekl: „*Každý si musí partnera dobře proklepnout před manželstvím, a to nejvíce zjistíme právě v předmanželském soužití. Zde zjistíme, jaké má návyky či jak moc je pořádný. Já sám jsem hodně pořádkumilovný. Když jsem s partnerkou na dovolené, tak ji hodně nadávám za nepořádek a kvůli tomu se často pohádáme. Přesto ji mám rád a myslím si, že až spolu začneme bydlet, tak si uděláme nějaké kompromisy. Jsem si taky vědom, že někdo ve vztahu neumí dělat kompromisy a potom se raději rozejdou. Z tohoto důvodu je pro mě předmanželské soužití hodně důležité, protože se partneri nejvíce poznají. Takže pro předmanželské soužití mám kladný postoj.*“

Podkategorie: **Adekvátní věk manželů**

Další zkoumanou podkategorií byl adekvátní věk pro vstup do manželství. Respondenti, kteří měli vystudovanou vysokou školu uváděli vyšší adekvátní věk pro vstup do manželství než respondenti, kteří měli středoškolské vzdělání. Respondentka č. 3 uvedla: „*Žena by se mohla vdát mezi 28-30 lety. Není kam spěchat. Já sama bych se vdávala nejdříve ve 28 letech, protože si chci ještě vytvořit nějakou kariéru a vzhledem k tomu, že teprve ve 24 letech končím školu, tak budu ráda, když si aspoň do té doby vydělám slušné peníze a s přítelem si zajedeme někam na dovolenou. Muž by se klidně mohl oženit až po třicítce. Optimální je dle mého názoru 30-32 let.*“

S respondentkou č. 3 se shoduje odpověď respondentky č. 4, která tvrdí: „*Nejdřív bych se vdala ve 28 letech, takže opravdu pro ženu stačí se vdát až mezi 28-30 lety. Nebránila bych se i vyššímu věku. U muže to je asi o dva roky navíc. Lidé by si měli ještě užívat svobody, protože pak už se uzavřou dveře a nebude cesty zpět (smích).*“

Respondent č. 9 dokonce tvrdí: „*Já bych se klidně oženil až kolem 34 let, ale vzhledem k tomu, že chci nejdříve ve 30 začít budovat s partnerkou domov, tak se musíme*

vzít dřív, abychom nemuseli neustále sepisovat, kolik peněz partner do majetku vložil. Tím pádem má odpověď je u muže 30-34 let a u ženy taky kolem třiceti let.“

Na rozdíl respondenti, kteří teprve studují střední školu nebo mají dokončené maximálně středoškolské vzdělání tvrdí mnohem nižší věk. *„Nejpozději ve 25 letech bych chtěla být vdaná. Myslím si, že žena by se neměla vdát až po 25 letech, protože tak by se zbytečně odkládalo založení rodiny a budování majetku. Muž by měl mít zhruba taky tak. Maximálně 27 let,*“ sdělila respondentka č. 2. S ní se shodovala odpověď respondentky č. 1, podle které je věk pro ženu 25 let optimální, ale u muže je to celkem jedno, protože u něj netikají tzv. biologické hodiny.

Nicméně mnoho z respondentů naopak tvrdí, že nezáleží na věku, kdy lidé vstupují do manželství. *„Nemyslím si, že je věk důležitý pro vstup do manželství. Někdo může být připraven již ve 20 letech a někdo nebude připraven ani ve 30. Důležitější je láska a porozumění si. Věk je jen číslo,*“ odpověděla respondentka č. 7. *„To je úplně jedno, kolik je vám let. Já mám 25 let, ale ještě bych chvíli počkal. Na druhou stranu mám kamarády, kteří jsou už dávno ženatí. Podle mě záleží i na tom, kdy daného partnera potkáme,*“ tvrdí respondent č. 10.

Kategorie 2: Děti

Druhá kategorie se zabývala dětmi a jejich výchovou. Zde mladí dospělí z rozvedených rodin podávali názory na adekvátní věk při založení rodiny z psychologického hlediska či na počet dětí v rodině. Také vyjadřovali své postoje k výchově dětí v manželství či mimo něj.

Podkategorie: Věk při založení rodiny

Opět respondenti s vysokoškolským vzděláním udávali vyšší věk, kdy je vhodné založit rodinu. *„Nejlepší věk pro ženu je samozřejmě z biologického hlediska někdy okolo 20-25 let, ale dle mého názoru není nutné mít dítě tak brzo. Mnoho žen má dítě až kolem třiceti let a já si myslím, že je to adekvátní věk, kdy mít dítě. Z psychologického hlediska si nedokážu představit mít už teď rodinu a vychovávat děti. Nejsm na to připravená a mnoho žen určitě taky ne. Ovšem já teprve končím své studium, takže bych ani nemohla mít dítě dřív než ve třiceti. Chci dítě přivést na svět až po tom, co si vytvořím nějakou kariéru a nemuseli*

bychom žít od výplaty k výplatě. U muže je to úplně jedno, kdy má první dítě. Já bych řekla, že stačí, když mu bude takových 32 let,“ tvrdí respondentka č. 3.

S touto odpovědí se shodovali téměř všichni respondenti s vysokoškolským vzděláním a častokrát uváděli, že tento věk preferují z toho důvodu, že studují nebo studovali vysokou školu, takže mít dítě dříve by bylo téměř nemožné. *„Ze zdravotního hlediska a prevence genetických poruch kolem 20. roku. Reálně v tomto světě tak 27-29 u ženy a 28-32 u muže, protože hodně lidí studuje vysokou školu a nechtějí mít dítě ihned po škole,*“ uvedla respondentka č. 4.

Respondentka č. 7 dokonce tvrdí: *„Před třicítkou bych do toho nešla, protože si ještě chci užít mládí a potom už nebude čas chodit někam s kamarádkami. Takže žena by měla mít tak 31 a muž 33 let. Můj přítel bude mít 30 let a nad dětmi ještě vůbec nepřemýšlí.*“

Naopak respondenti, kteří mají středoškolské vzdělání udávají nižší věk, kdy je vhodné založit rodinu. *„Muž by měl mít tak 26 let. V tomto věku by už snad měl mít rozum, ale stává se, že ještě nemá (smích). Žena by měla mít první dítě do 25 let, protože v této době je nejvíce plodná a podle mě i psychicky nejlíp připravená. Porod bude pro ni mnohem lehčí. Já osobně bych chtěla dítě do 25 let, protože chci mít s ním dobrý vztah a nebýt pro něj jenom matka, ale i kamarádka,*“ uvedla respondentka č. 2.

Respondentka č. 6 tvrdí: *„Já bych měla dítě už dávno, ale můj partner na to stále není připraven. Kdo ví, zda spolu tedy zůstaneme. Podle mě by žena měla mít první dítě nejpozději ve 26 letech, protože bude mít na miminko stále velkou energii. S věkem ta energie klesá. U muže je to asi jedno, ale myslím si, že 28 let je optimální. Muži jsou často na děti dlouhou dobu psychicky nepřipraveni a bojí se založit rodinu v brzkém věku. Bohužel ženám tikají biologické hodiny a potom se často stává, že jim nejde otěhotnět. Já sama mám kamarádky, kterým je třicet a nejde jim to. Takže proto bych chtěla mít dítě co nejdříve.*“

Respondent č. 10 uvedl: *„Těžko říct, kdy je nejlepší mít první dítě. Založení rodiny je velká věc. Vím, že žena by měla mít dítě do 30 let, ale podle mě je 26 ideální doba. Muž by mohl mít taky těch 26, ale musím říct, že si nedokážu představit mít už za rok dítě. Záleží to hodně i na tom, jak dlouho spolu partneři jsou. Pokud jsou spolu už dlouho, tak dítě bude pro ně takové zpestření.*“ Také dodal: *„My, kteří už vyděláváme peníze od devatenácti let, to*

máme jednodušší. Už máme finance na založení rodiny. Takže chápu, že někdo má dítě až po třiceti letech života, protože studovali vysokou školu bůh ví jak dlouho. Je to hodně individuální, kdy je nejvhodnější založit rodinu z psychologického hlediska. Záleží na hodně věcech. Z biologického hlediska je jasné, že by ženy měly mít dítě mnohem dříve.“

Podkategorie: **Počet dětí**

V této části všichni respondenti uváděli počet dětí, jaký je optimální v rodině a kolik dětí by chtěli v budoucnu mít. Svůj počet si také odůvodnili a hodně odpovědí se shodovalo v počtu dvou dětí, a to bez rozdílu věku, pohlaví či dosaženého studia. Objevily se také jiné názory, ale žádný z nich nepřekročil počet tří dětí.

Respondentka č. 1 uvedla: „*Určitě bych chtěla děti, ale nevím přesně kolik. **Myslím si, že dvě jsou tak akorát, aby nebylo dítě samotné a mělo aspoň jednoho sourozence. Já jsem jedináček a uvítala bych sourozence, protože moje maminka je furt v práci a nemám si s kým povídat, takže z vlastní zkušenosti opravdu je lepší mít alespoň dvě děti.***“

Respondentka č. 2 tvrdí: „***Já bych chtěla mít dvě nebo tři děti. Můj přítel chce tři děti, ale nevím, jestli to už není moc. Ovšem vím, že jedno dítě mít nechci, protože být jedináček musí být strašné. Já pocházím z čtyřčlenné rodiny. Mám jednu mladší sestru a jsem hodně ráda, že ji mám, protože jsem díky ní dokázala přežít například rozvod našich rodičů či první lásku a další problémy, které teenager má (smích). Pro člověka je lepší, když má sourozence a může se o někoho opřít.***“

Odpověď respondentky č. 3 se od předchozích vůbec neliší: „***Já určitě chci dvě děti, protože já sama mám jednu sestru a je to moje nejlepší přítelkyně. Nedokážu si představit být sama. Mám spoustu kamarádů, kteří mají se svým sourozencem skvělý vztah a chodí spolu třeba na diskotéky a mají společné party kamarádů. Já si s mojí sestrou volám skoro každý den a věřím ji víc než komukoli na světě. Myslím si, že dvě děti jsou tak akorát, protože nejsou samy a jsou finančně zvladatelné. Tři děti už jsou obtížnější, a to například tři kluci. Moje teta má tři syny a neustále jen vaří a peče. Nedělá nic jiného. Já bych toto nechtěla. Je to i finančně hodně těžké.***“

Respondentka č. 6 má jiný názor: „**Já bych chtěla mít pouze jedno dítě, protože v dnešní době je výchova dítěte tak drahá, že budu ráda za jedno.** Bude mít všechno, co potřebuje. Nebude se muset o nic dělit. Je pravda, že v budoucnu to bude mít možná těžší, protože nebude mít na koho se obrátit, ale já věřím, že bude mít zase dobrý vztah s bratrancem či sestřenicí, takže úplně sám nebude.“

Respondent č. 10 dokonce tvrdí: „**Já bych chtěl mít tři děti.** Bohužel si nejsem úplně jistý, jestli bude se mnou partnerka souhlasit, ale doufám, že ano (smích). Já pocházím z rodiny, kde mám dva bratry a je to super. Když jsme byli malí, tak jsme si dokázali hrát hodiny. Sice bylo obtížné mít jeden pokoj, ale později se jeden z bratrů odstěhoval, takže potom se to dalo zvládnout. Jsem rád, že dnes se mohu na oba bratry obrátit v případě nouze a oni zase na mě. Chtěl bych, aby moje dítě mělo taky tak dobrý vztah se svými sourozenci, jako jsem měl já.“

Podkategorie: **Nutnost výchovy dětí v manželství**

V této části při odpovědi na otázku docházelo k velkým odmlkám, protože mnoho respondentů potřebovalo delší čas na zodpovězení. Mnoho respondentů přesto zaujímalo kladný postoj k výchově dětí mimo manželství a svoji odpověď si dokázali rozumně odůvodnit. „**Myslím, že není nutné vstupovat do manželství, před tím, než bude mít pár děti.** Pokud je partnerství zdravé a tvoří zdravou rodinu, dítěti nevadí, že nejsou rodiče „svoji“ na papíře. Znáám mnoho lidí, kteří mají děti a nežijí v manželském svazku. **V dnešní době je to zcela běžné.** Svatba je drahá záležitost, a proto si pár raději postaví dům a založí rodinu a svatbu odloží na pozdější dobu. **Já sama bych dítě klidně vychovala bez manželského svazku,**“ odpověděla respondentka č. 4.

„**Já se stavím kladně k výchově dětí mimo manželství, protože vím, že záleží pouze na rodičích.** Dnešní doba se na tyto jedince nedívá jako na špatný příklad, ale už je berou jako samozřejmost. Samozřejmě nejspíše bude pro dítě lepší, aby rodiče byli svoji, protože by vidělo, že tak je to správné, ale neberu to jako nutnou věc,“ tvrdí respondentka č. 3.

Respondentka č. 5 zaujímá podobný postoj: „**U ostatních rodin respektuji jakoukoliv cestu si vyberou, jelikož jde většinou právě o to, že jsme si něčím prošli a podle toho pak, ať už více či méně vědomě, jednáme.** Je důležité, aby se lidé nenutili do něčeho, co

jim není příjemné, proto nepovažuji za podstatné, v jakém pořadí, či zda vůbec se rozhodne pár mít děti a svatbu. U sebe ale dost zpracovávám to, že by mohla nastat jiná varianta než právě ta, že vychovávám děti sama, úplně mimo partnerský vztah. Myslím si však, že pro děti není tolik důležité, zda maminka s tatínkem nosí prstýnky, jako to, jestli se k sobě chovají hezky, ohleduplně, s láskou, mile, podporují se, dokážou se dohodnout, ukazují dětem ale i realitu a problémy se snaží diskutovat. Rodiče mají za úkol ukazovat dětem svět a jeho krásy nehledě na to, zda jsou manželé, žijí spolu, anebo ne.“

Respondentka č. 6: *„Jako příkladem je lepší, aby rodiče byli svoji, ale netrvám na tom. Můj postoj je takový (dlouhá odmlka), že at' si každý dítě vychová podle svých představ. Já sama bych asi chtěla mít dítě až po svatbě, protože ještě v sobě stále mám zakořeněné, že lidé by měli být svoji při založení rodiny, ale netrvám na tom. V dnešní době je tolik dětí, kteří pochází z rozvedené rodiny anebo z nemanželské rodiny, takže pro dítě to nebude mít velký vliv.“*

„Ačkoliv se stavím k výchově dětí mimo manželství benevolentně, tak přesto si myslím, že je lepší, aby partneri byli svoji. Pokud chceme, aby se manželství vrátilo opět k důležitosti v naší společnosti, tak bychom měli děti vychovávat v manželském svazku. Samozřejmě záleží na více věcech. Není nutné, aby partneri byli svoji, ale myslím si, že je to pro dítě lepší,“ uvedl respondent č. 9.

„Výchova dětí mimo manželství je úplně stejná jako výchova dětí v manželství. Nevidím v tom rozdíl. Nicméně já budu chtít vychovávat děti v manželství, protože chci, aby viděli, že existuje manželství, které funguje. Doufám, že takové manželství mít budu a budeme s partnerem vychovávat děti dobrým způsobem. Chci, aby oni sami jednou vstoupili do manželství a neodsuzovali ho kvůli vysoké rozvodovosti,“ tvrdí respondentka č.7.

„Nejsem si jistý, jak se stavím k výchově dětí mimo manželství. Myslím si, že manželství není nutné, ale asi bude vhodnější, protože dítě bude chápat manželství jako závazek, při kterém vzniká rodina. Pokud si jednou najdu přítelkyni, se kterou budu chtít mít děti, tak si ji nejprve vezmu,“ řekl respondent č. 8.

Kategorie: Rozvod

Všichni respondenti si prošli rozvodem svých rodičů a ze zjištěných výsledků vyplývá, že jejich postoje k manželství a rodičovství nejsou rozvodem tak značně ovlivněny, jak se předpokládalo. Mnoho z nich si dokonce přálo, aby se rodiče raději rozvedli a nemuseli tak čelit dalším konfliktům mezi nimi. Tento zážitek si budou nést po celý život, a proto bylo vhodné zjistit, jak se respondenti s rozvodem rodičů vypořádali a jak se k němu staví při nefungujícím manželství.

Podkategorie: **Sdílení svých zkušeností**

Všichni respondenti mají pouze negativní zkušenosti s rozvodem svých rodičů a nikdy by to nechtěli zažít znovu.

Respondentka č. 3 popisovala zkušenosti s rozvodem rodičů následovně: *„Mojí rodiče měli opravdu strašné manželství. Dle mého názoru se neměli nikdy vzít. Znali se opravdu málo, když se brali. Mamka mi říkala, že spolu chodili pouze jeden rok, což mi přijde opravdu málo na to, abych si byla jistá, že partnera znám. Jasně, dřív to bylo jiné, ale i tak je to velmi riskantní. Nepamatuji si, že by si naši rodiče dali někdy pusu nebo se vzali za ruku. **Pamatuji si jen neustálé hádky a křik.** Můj otec mamku častokrát podvedl a my se stěhovali k babičce na určitou dobu. Bohužel jsme se vždy vrátily zpět, protože otec mamce slíbil, že to již nikdy neudělá, ale vždy to porušil. **Rozvedli se, když mi bylo 18 let, a to díky mně a mojí sestře, protože jsme donutily mamku, aby od něj odešla.** Čekaly jsme na to, abych byla plnoletá a nemusely tak řešit spor o dítě. Sbalily jsme si věci a odešly, když byl otec v práci. **Bylo mi hrozně, ale zároveň jsem cítila úlevu, protože jejich manželství bylo k nevydržení. Jejich rozvod trval zhruba rok, protože řešili majetkové vyrovnání. Byl to nejhorší rok mého života. Bylo mi líto mamky, jak se trápila, ale zároveň i otce, protože zůstal sám. Nelíbilo se mi, jak jsme od něj nakonec odešly.** Naštěstí již máme dobrý vztah, a dokonce mnohem lepší. Oba se cítí mnohem lépe bez sebe, i když někdy slyším od svého otce, že kdyby věděl, jak to dopadne, choval by se k nám mnohem lépe. Nicméně z chyb se ponaučil.“*

Podobnou zkušenost měla i respondentka č. 4: *„**Mojí rodiče se rozvedli, když mi bylo 13 let. Jejich rozvod trval snad 3 roky.** Můj otec si našel novou přítelkyni a chtěl se s mamkou rozvést. Ona to nemohla nikdy unést a neustále se hádali. Házeli po sobě nádobím a jinými věcmi. **Bylo to dost stresující období.** Nevím, proč si taťka našel jinou ženu. Přišlo*

mi, že jejich manželství nebylo natolik špatné. **Nejhorší byl soud o nás s bratrem. Trvalo to snad dva roky, protože soud se neustále odkládal. Rodiče se nemohli dohodnout na střídavé péči.** Nakonec můj tatka koupil mamce byt a my byli s bratrem každý týden u jednoho z nich. Bylo to strašné, protože půlku věcí jsem měla u mamky a půlku u tatky.“ Respondentka se rozpovídala dál, ale nepřála si zveřejnit její celou odpověď, protože se s ní pojí bolestivý zážitek.

Respondentka č. 5 má naopak úplně jinou zkušenost s rozvodem svých rodičů: „**Moji rodiče se rozvedli, když mi byly 3 roky. Jejich rozvod si nepamatuji a měla jsem za to, že mě neovlivnil vzhledem k tomu, jak malá jsem byla.** Mamka mi neřekla, co se přesně stalo a já se jí kvůli té bolesti příliš vyptávat nechci. Babička mi řekla hodně negativního na otce a jeho stranu rodiny, ale s utvořením si vlastního názoru jsem roky čekala, než jsem si mohla promluvit s ním. Nyní jsem přesvědčena o tom, že vina je na obou stranách. **Mamka se vdala podruhé a nyní mám novou rodinu. Mají spolu další dceru, takže mám nevlastní mladší sestru a za to jsem ráda.** Nicméně v tomto druhém mamčině manželství byl rozvod velmi často skloňovaný, což mě dost stresovalo, nevěděla jsem, co bude, navíc se s otčím přišerně hádali. Čekala jsem, až budu moct jít na vysokou, abych se mohla odstěhovat. Doufala jsem taky, že s tím, jak odejdu se jejich vztah třeba uklidní, protože jsem tam byla spíše jako páté kolo u vozu, po letech jsem se domů vrátila, a opravdu je to jiné, ale dlouho se mi tomu těžko věřilo,“ popsala.

Respondentka č. 7 nechtěla příliš mluvit o rozvodu jejich rodičů, ale přesto sdělila pár zkušeností: „*Je pro mě moc těžké mluvit o rozvodu mých rodičů, protože oba nesou určitou vinu za rozpad jejich manželství. Bylo mi 17 let. Rodiče se neustále hádali. Jejich rozvod byl pro mě vysvobozením. Nikdy bych již nechtěla projít jejich rozvodem a doufám, že svůj nikdy nezažiji. Budu se snažit, aby k tomu nikdy nedošlo.*“ Respondentka se nakonec také rozmluvila o tom, proč se rodiče rozvedli, ale nepřála si odpověď zveřejnit.

Respondent č. 9 uvedl, že byl rozvod rodičů pro něj nejhorším zážitkem v životě a trval celkem dva roky. Nicméně manželství jeho rodičů bylo rozvrácené již od samého počátku, takže nakonec byl rád, že se rozvedli a nemusel již čelit jejich hádkám: „**Oni k sobě neměli nikdy žádnou úctu. Nejvíce mě štvalo, že se nesnažili být potichu například v noci, abych se mohl vyspat do školy. Rozvedli se, když jsem měl 20 let, takže jsem to musel snášet**

celkem dlouho. Častokrát jsem přemýšlel, že skončím s vysokou školou a půjdu raději pracovat, abych mohl bydlet sám. Naštěstí jsem to nakonec dokončil a jsem za to rád, ale bylo to pro mě hodně těžké,“ uvedl.

Respondent č. 8 měl taktéž zajímavé zkušenosti s rozvodem svých rodičů: *„Měl jsem 10 let, když se naši rozvedli. Bylo pro mě těžké hlavně to, že jsme se s mámou odstěhovali a musel jsem přejít do jiné školy. Nechtěl jsem se stěhovat od svých kamarádů. V nové škole jsem se s nikým nebavil. Máma neustále mluvila o tatškovi hnusně a nechtěla mě k němu pouštět. Soudili se asi rok. Nakonec jsem chodil k tatškovi na víkendy, takže jsem mohl být se svými kamarády. Nakonec se mi zhoršily známky, protože jsem byl opravdu špatný z toho, že jsem se musel přestěhovat a neměl jsem v nové škole žádného kamaráda. Máma z toho byla nešťastná, takže asi po dvou letech jsme se odstěhovali zpátky do Hluku a našli si tam nový byt. Ulevilo se mi, protože jsem mohl být zpátky v původní škole se svými kamarády a taky být blíž k tatškovi. Moji rodiče se díky tomu začali více potkávat a teď jsou dobří přátelé. Jsem rád, že spolu nakonec vychází, protože průběh rozvodu byl strašný.“*

Podkategorie: **Negativní dopady**

Se sdílením svých zkušeností s rozvodem rodičů se pojí skutečnost, že rozvod rodičů zanechal na respondentech negativní dopady. Mnoho z nich uvedlo, že rozvod rodičů měl negativní dopady na budování mezilidských vztahů, protože kvůli svému zážitku, který si nesou ze zhrouceného manželství svých rodičů, méně důvěřují lidem či mají obavy, že jejich partnerství skončí podobným způsobem.

Respondentka č. 5 uvedla: *„Ano, rozvod na mě zanechal nějaké negativní dopady. Minimálně mi chybí větší rozličnost v úhlech pohledu na svět a více sounáležitosti, což se dnes odráží především v tom, že mám problém chápat, že mohu být i svými kamarády skutečně přijímána a mohou mě mít rádi. O partnerech nemluvě. V té hlubší úrovni si v podvědomí nesu pocit, že mě všichni v životě opouštějí, a to jen a pouze z mého zavinění, a tak se často raději vyhýbám trávení času s lidmi, které mám ráda, paradoxně proto, abych o ně nepřišla. A upínám se na jednu osobu. Takže se točím v toxických partnerských vztazích, a taky i z potenciálně dobrého vztahu udělám toxický.“*

Respondentka č. 3 tvrdí: „**Kvůli rozvodu rodičů si jsem každým vztahem nejistá. Často tvrdím svému příteli, že nikdy nemůže vědět, jestli spolu zůstaneme navždy. On mi na to neustále odpovídá, že musím věřit, ale já si tím nemůžu být nikdy jistá. Moji rodiče se brali s cílem, že spolu zůstanou navždy a manželství byla katastrofa. Moje mamka po rozvodu nedostala skoro žádné peníze a začínala opět úplně od začátku. Díky této zkušenosti bych nikdy nešla bydlet do bytu či domu, na který nemám poloviční nárok. Svůj domov si chci postavit svými rukama a vložit do něj peníze, abych v případě rozvodu mohla získat půlku majetku. Mému příteli moc vadí, že přemýšlím až moc realisticky ba dokonce pesimisticky. Nicméně díky této opatrnosti budu mít v mé budoucnosti jistotu, ale zároveň se budu snažit, aby k rozvodu nedošlo a nemusela se tak vyplnit moje obava. Podle mě každý člověk, kterému se rozvedli rodiče, je trochu negativně poznamenaný.**“

Respondent č. 9 váhal, zda ho rozvod rodičů poznamenal při tvorbě mezilidských vztahů: „**Nejsem si úplně jistý, zda měl rozvod rodičů negativní dopad při tvorbě partnerského vztahu. Každý kluk se potřebuje nejprve trochu vyblbnout a až poté vstoupit do vážného vztahu. Já jsem nejprve ženy hodně střídal, protože mi žádná nepřišla dost dobrá. Vždycky jsem si řekl, že bych s ní nemohl žít. Snažil jsem se zároveň vyhnout chybám, které dělali moji rodiče. Chtěl jsem si být úplně jistý, že se s danou osobou k sobě hodíme a vztah bude stát za to. Možná jsem díky rozvodu rodičů měl až moc velké nároky při výběru partnerky. Až nyní jsem našel ženu, se kterou si dokážu představit zbytek života. Vtip je v tom, že to byla dlouhá léta má kamarádka. Nicméně já jsem potřeboval vědět, že je to ta pravá a pokud jsem si nebyl jistý, tak jsem do vztahu ani nechtěl. Hodně lidí mi říkalo ať zkusím vztah s nějakou ženou a kdyžtak se prostě rozejdeme, ale já nechtěl nikdy prožít několik rozchodů. Doufám, že žádný ani nezažiji a rozvod už vůbec ne. Ted', když nad tím přemýšlím, tak možná má na to všechno negativní vliv rozvod mých rodičů.**“

Respondentka č. 6 také uvedla, že rozvod jejích rodičů měl negativní účinky na její mezilidské vztahy: „**Dlouho mi trvalo, než jsem si našla trvalý vztah. Partnerky jsem střídala jako na houpačce. Nedokázala jsem se zamilovat. Nevěřila jsem, že může existovat šťastný vztah. Nejsem si úplně jistá, jestli za to může rozvod rodičů, ale určitě z malé části ano. Každopádně nyní mám trvalý vztah a myslím si, že mi vydrží. Možná musíme více doufat a přemýšlet pozitivně a pak to prostě přijde.**“

Jak bylo zmíněno, mnoho respondentů tvrdí, že rozvod rodičů měl negativní účinky na jejich budoucí mezilidské vztahy, ale našli se dva jedinci, kteří tvrdí opak. „*Nemyslím si, že měl rozvod rodičů negativní dopady na můj partnerský vztah. Hodně lidí pochází z rozvedené rodiny. Je to už zcela normální. Možná jsem spíš z rodičů poučena. Vím, že manželství není jednoduché a musí se na něm pracovat. Jsem poučena z chyb svých rodičů Prostě někdy to někomu nevyjde. Nikdo si nemůže být jistý svým vztahem,*“ uvedla respondentka č. 7.

Respondentka č. 1 měla podobnou odpověď: „*Asi bych neřekla, že měl rozvod rodičů negativní dopady na moje budoucí mezilidské vztahy. Bohužel přítele ještě nemám, ale nemyslím si, že s tím budu mít problém. Moji rodiče se rozvedli celkem poklidně, takže jsem to nevnímala zas tak špatně. Prostě nikdo nikdy neví, jestli manželství vydrží a rozvod rodičů podle mě na to nemá vliv.*“

Podkategorie: **Přijatelnost rozvodu jako řešení**

Přestože na respondentky a respondenty rozvod rodičů měl negativní účinky, tak by jej přijali jako řešení, pokud by jejich manželství nefungovalo a nevěděli, jak zátěžové situace vyřešit. „*Určitě bych se s partnerem raději rozvedla, protože nikdo nechce manželství, ve kterém se psychicky trápí, a to ani kvůli dětem. Pokud se lidé v soužití opravdu trápí a nejde to vydržet, tak to nemá cenu udržovat. Já, když jsem viděla, jak se moji rodiče hádali a nesnášeli se, tak jsem byla za rozvod spíše ráda,*“ popsala respondentka č. 4.

Respondentka č. 1 uvedla: „*Já bych nezůstávala v manželství, kdybych manžela neměla ráda a neustále bychom se hádali. Proč bych to dělala? Jasně, někdo zůstává v manželství kvůli dětem, ale podle mě to jen zhorší situaci. Děti budou časem taky nešťastné a celé manželství půjde do kopru.*“

Respondentka č. 2 trochu váhala, ale nakonec by taktéž přistoupila k rozvodu: „*Určitě chápu, že musí být hrozně těžké se rozvést po takové době manželství, a pokud by měli děti, tak to musí být ještě těžší. Těžko říct, co by bylo pro pár lepší. Existuje mnoho partnerských poraden, takže záleží i na tom, jak moc se snažili manželství zachránit. Pokud vyzkouší opravdu všechno, tak je rozvod jediné řešení.*“

S respondentkou č. 2 se hodně shodovala výpověď respondentky č. 3: „*Určitě bych nejprve zkusila jít do manželské poradny. Klidně bych i zašla do více poraden a zkusila veškeré problémy řešit. Pokud bych už opravdu nevěděla, jak problémy vyřešit, tak určitě bych přistoupila k rozvodu. Nikdo nechce žít v nešťastném manželství. Všichni máme právo mít manželství, které funguje. Nicméně je důležité na něm pracovat a jestli pár už neví, jak dál, tak na co v něm pokračovat?*“

Respondentka č. 5: „*Pokud je chování partnera nepřijatelné, vyprchají city a z manželství se stane toxické soužití, což ubližuje úplně všem, i širší rodině, tak je lepší rozvod, rozhodně. Manželské problémy podle mě ale vyplývají z neochoty jednoho či obou z partnerů zamyslet se nad svými požadavky a nad svou vlastní nespokojeností v životě. Jistě, rozvod má velké, ale pokud je komunikace na tak nízké úrovni, že se již pár spolu není schopný domluvit, pak není prospěšné spolu zůstat.*“

Mnoho respondentů tvrdí, že rozvod jejich rodiče zachránil a hodně jim pomohl, a proto by udělali totéž. „*Když jsem viděla, jak si naši oddechli po rozvodu, tak bych to klidně udělala. Samozřejmě až po vyčerpání nějakého řešení,*“ uvedla respondentka č. 7. „*Já bych se zbytečně netrápila v manželství, které nefunguje. Moji rodiče se trápili velmi dlouho, takže vím, jaké to je. Nechtěla bych to nikdy zažít. Raději se rozvést a jít každý svou cestou. Bude to pro oba přijatelnější řešení,*“ řekla respondentka č. 6.

Respondent č. 8 bere také rozvod jako přijatelnější řešení, když manželství nefunguje: „*Rozvod je sice nepříjemná věc, ale raději bych přežil ten rok nebo dva a pak měl klidnější život, než abych byl několik let v manželství, které ani jednoho z nás nenaplňuje.*“

Kategorie: Budoucí vztahy

Důležitou součástí výzkumné části bylo také zjistit, jak budou respondenti postupovat ve svých budoucích vztazích. Zda je možné, že rozvod rodičů bude přispívat spíše k výběru nesezdaného soužití, aby se lidé vyhnuli zážitku, který si odnášejí z rozpadu manželství jejich rodičů. Valná většina by se nebránila vstoupit v budoucnu do manželství, i když rozvod rodičů na nich zanechal negativní účinky, nicméně také by jim ani nevadilo zůstat pouze v nesezdaném soužití. Respondentka č. 3 uvedla: „*Vždycky jsem si byla jistá,*

*že do manželství nikdy nevstoupím, ale jak stárnu, tak bych nebyla proti. Zároveň bych se ani nezhroutila, kdyby mi přítel řekl, že se oženit nikdy nechce. Mám trochu strach z manželství, protože moji rodiče ho měli opravdu strašný. Zároveň si chci ale dokázat, že já takové manželství mít nechci a ani mít nebudu. **Budu se snažit vyvarovat chyb, které rodiče dělali.***“

Respondentka č. 4 udávala: *„No já ještě stále přemýšlím, zda se vůbec vzít. Nevím, zda to má vůbec cenu uspořádat velkou svatbu, když se dá žít i bez papírů a možné i lépe. Jediné mínus by bylo při budování majetku. V tomto je manželství prostě jednodušší. Nemusí se nic neustále sepisovat a v případě rozvodu každý dostane půlku.*“

Podkategorie: Nesezdané soužití

Všichni respondenti plánují žít v nesezdaném soužití alespoň ve formě předmanželského soužití s cílem, že se v budoucnu stanou manželi. *„Pokud bereme v potaz nesezdané soužití jako období před vstupem do manželství, tak určitě plánuji v něm žít. Nicméně určitě neplánuji žít bez manželského sňatku. Jednou se chci určitě vdát a nesezdané soužití není ideální do budoucnosti. Manželství dá vztahu úplně jiný rozměr,*“ uvedla respondentka č. 1.

Respondentka č. 2 měla podobnou odpověď: *„Nesezdané soužití považuji za přechod mezi partnerským vztahem a manželstvím. Chci v něm žít, ale ne navždy. Nyní se dokonce chystám, že v blízké době začnu s přítelem bydlet. Nedokážu si představit, že by to byl konec našeho vztahového vývoje. Cíl mám manželství a děti.*“

Respondent č. 9 také považuje nesezdané soužití spíše za přechodné období: *„Určitě chci žít v nesezdaném soužití, ale to snad každý pár ne? V dnešní době neznám nikoho, kdo by se vzal a až potom spolu začal bydlet. Na druhou stranu chápu, pokud někdo chce žít bez toho, že by se někdy vzali. Mám hodně přátel, co se vzít nikdy nechtějí, protože je to podle nich zbytečné.*“

Respondent č. 10 naopak nemá problém žít v nesezdaném soužití celý život: *„Já bych klidně žil v nesezdaném soužití celý život. Je mi to asi jedno. Nesezdané soužití může fungovat stejně dobře jako manželství. Jediný rozdíl je v tom, že lidé v manželství mají na*

svůj vztah papír a mají to potvrzené. “ S tímto názorem se shoduje odpověď respondentky č. 5: *„Já bych klidně v nesezdaném soužití žila. Jako manželství je sice krásná věc, ale nepotřebuji to nutně. Záleží hlavně na tom, jak si partneři nastaví pravidla a jak se budou respektovat. Myslím, že budu spíše žít bez svazku, ale to se může všechno změnit. Ještě je pro mě těžké říct, jak plánuji svoji budoucnost.“*

Podkategorie: **Manželství**

Téměř polovina respondentů uvedla, že má v plánu v budoucnu vstoupit do manželství i přesto, že manželství jejich rodičů skončilo rozvodem. Respondentka č. 1: *„Určitě se chci jednou vdát až najdu toho pravého kluka pro mě. Bohužel jsem ho ještě nenašla, ale věřím, že na mě někde čeká. Jsem přece jenom ještě dost mladá.“*

S tím souhlasí také vyjádření respondentky č. 2: *„Manželství pro mě znamená hodně a jak jsem říkala, tak určitě nechci skončit pouze na bodě nesezdaného soužití. Jsme s přítelem celkem dlouho, takže si myslím, že do tří let bychom se klidně mohli vzít. Ještě jsem nad tím moc neuvažovala, ale určitě k tomu jednou dojde.“*

Také respondentka č. 6 uvedla, že má v plánu jednoho dne uzavřít manželský sňatek: *„Podle mojí babičky už mám na to roky (smích), ale ještě chci počkat tak dva roky. Nicméně určitě mám v plánu jednou vstoupit do manželství se svým přítelem, pokud teda spolu vydržíme (smích). Je pravda, že moji rodiče neměli dobré manželství, ale to neznamená, že ho budu mít i já. Někdy o tom s přítelem mluvíme, že se jednou vezmeme. Jako nebyla bych proti se vdávat hned, ale podle mě bude možná trochu lepší až za ty dva až tři roky, protože spolu bydlíme chvíli. Musíme najít kompromisy a potom do toho snad prašíme.“*

Také respondentka č. 7 si je jistá, že jednou uzavře sňatek: *„S přítelem jsme už celkem dlouho. Bydlíme spolu taky už docela dlouhou dobu, takže určitě očekávám, že jednou budeme mít svatbu. Určitě mám v plánu si ho jednou vzít, protože ho miluji a chci si dokázat, že manželství může být šťastné.“*

Někteří respondenti si stále nejsou jisti, zda v budoucnu chtějí uzavřít manželství. Respondent č. 8: *„Já nevím, jako asi bych chtěl se jednou oženit, protože to bude lepší pro*

východu dítěte, ale pokud nenajdu tu pravou partnerku pro mě, tak raději zůstanu svobodný.“

Respondentka č. 3: *„Jak jsem řekla, tak nikdy jsem se nechtěla vdávat po takové zkušenosti jako byli moji rodiče a jejich vztah. Na druhou stranu musím uvažovat trochu jinak a věřit, že moje manželství bude prostě lepší. Teď mám přítele, se kterým se cítím skvěle, takže je možné, že manželství opravdu zkusím.“*

Respondentka č. 5 je velmi na rozpacích, jestli jednou vstoupí do manželství či ne: *„Nevím, jestli se chci někdy vdát, ale asi spíše ano. Vždy je možné se rozvést. Obecně odejít ze vztahu je těžké vždy, zvláště pokud spolu lidé bydlí, pak nevidím žádný podstatný rozdíl v nesezdaném a sezdaném soužití. Rozdíl to pro mě asi je v momentě, kdy se začne vážně plánovat rodina. Z právního hlediska a případného vypořádání majetku je pravděpodobně výhodnější podstoupit rozvod, při němž vám někdo pomůže si věci rozdělit a vypořádat se, spíš, než se pouze rozejít a nemít jasno v tom, co si kdo ze vztahu po letech odnáší, ale zase v takovém případě je výhoda, že lidé nejsou nuceni se již shledat či kontaktovat. Je ale pravda, že svatba pro mě byla vždy spíše strašákem a nikdy jsem nechápala význam manželství.“*

Jedna respondentka uvedla, že do manželství nejspíše nikdy nevstoupí. Respondentka č. 4: *„Já fakt nevím, ale zjistila jsem, že asi nepotřebuji vstoupit do manželství, abych se cítila milovaná a v bezpečí. Udělala bych to pouze z důvodu budování domova, abych měla jistotu, že v případě rozvodu dostanu půlku. Jinak se do manželství moc nehrnu.“*

Podkategorie: **Budoucnost rodinného soužití mladých dospělých**

Respondenti uvedli představu svého budoucího rodinného soužití. Dále také popsali, jak podle nich bude vypadat v budoucnu rodinné soužití všech mladých dospělých. Mnoho z nich uvedlo, že manželství bude opět velmi častým rodinným soužitím a mladí dospělí budou spíše volit manželský život než nesezdané soužití. Respondentka č. 1: *„Nemyslím si, že bude nesezdané soužití převažovat nad manželstvím, spíše naopak. Podle mě se lidé začnou zase brát v mladém věku a manželství se vrátí opět do módy. Znam hodně lidí, kteří zakládají rodinu v nízkém věku, takže za chvíli k tomu přihodí i svatby (smích).“*

Respondentka č. 2 uvedla: „*No nevím, jestli by lidé spíše volili život bez manželství. Hodně lidí se chce určitě v budoucnu vdát nebo oženit. Manželství vždycky bylo pro všechny důležité, takže nevidím důvod, proč by o něj přestali mít lidi zájem. Manželství prostě nikdy nezanikne.*“

Respondentka č. 7: „*Myslím si, že jednu dobu bylo trendy žít nesezdaným životem, ale teď se opět stává moderní být v manželství. Hodně lidí teď má svatbu už třeba ve dvaceti letech a hned na to dítě. Já jsem jako vždycky úplně překvapená. Moje kamarádka si vzala chlapa, když jí bylo 21 let. Říkala mi, že se jí hodně lidí ptá, proč se brala tak brzo a ona vždy odpoví a proč ne (smích)?“*

Respondentka č. 6 uvedla: „*Já si spíše myslím, že se lidé budou chtít spíše brát. Letos jdu asi na tři svatby. Všichni se rozhodli, že se nakonec chtějí vzít, a to kvůli dětem. Podle mě si každý jednou rozmyslí, že se nakonec chtějí vzít.*“

Pár respondentů uvedlo, že by je nepřekvapovalo, kdyby u mladých dospělých převažovalo spíše nesezdané soužití než manželství. Respondentka č. 3: „*Je těžké říct názor na to, jak bude asi vypadat budoucnost mladých dospělých. Podle mě budou opravdu spíše volit nesezdané soužití, ale s tím, že poté budou mít v plánu vstoupit do manželství. Nedivila bych se, kdyby nakonec z těchto lidí do manželství vstoupila maximálně polovina, protože po nějaké době nesezdaného soužití si lidé uvědomí, že vlastně manželství ani nepotřebují k tomu, aby vedli št'astný rodinný život.*“

Respondentka č. 4: „*Nevím, jestli bude u mladých dospělých převažovat spíše nesezdané soužití nebo manželství. Podle mě asi ano. Jako když jsem se tak ptala svých kamarádek, jestli se chtějí vdát, tak polovina říkala, že asi ani ne. Těžko říct, jak to mají ostatní lidé, ale nebyla bych překvapená, kdyby manželství ustoupilo do pozadí.*“

Respondent č. 8: „*Jako možné to je, že se lidé přestanou brát a raději si zvolí cestu bez sňatku. Nedivil bych se ničemu.*“

Respondentka č. 5 měla s opovědí velký problém, protože nedokázala přesně určit budoucnost rodinného soužití mladých dospělých: „*Myslím, že je to otázka důležitá pro*

statistiky, ale z lidského hlediska je pro mě podstatnější, aby se lidé cítili komfortně a pokud ve svatbu a manželství nevěří, tak by si tím neměli muset procházet. Nechám se překvapit.“

Podkategorie: **Důvody**

Všichni respondenti podávali zajímavé důvody ke svému názoru na budoucí rodinné soužití mladých dospělých v České republice. Respondentka č. 1 uvedla: *„Lidé se se chtějí brát i z toho důvodu, že je snadnější budovat majetek v manželství. Nemusí sepisovat různé smlouvy, co kdo koupil a tak. Hlavně dneska budování domova není levné, takže skoro každý pár si musí vzít hypotéku a podle mě je snazší dostat hypotéku, když jsme v manželském svazku.“* Tento důvod podávali skoro všichni respondenti, kteří tvrdili, že manželství bude neustále převažovat nad nesezdaným soužitím. Respondentka č. 7: *„Manželství bude převažovat i z toho důvodu, že lidem dává větší jistotu v životě. Cítí, že na veškeré životní problémy jsou dva a nemusí tak řešit všechno sami. Také při stavění domu je lepší, aby lidé byli svoji. My se chceme taky nejspíše nejprve vzít s přítelem a až potom začít opravovat barák. Řekli nám, že tak si budeme moci vzít i větší hypotéku. Manželství má mnoho výhod, a proto, podle mě, se začnou lidé opět brát i v mladém věku, protože dnešní doba je pro ‚single‘ lidi docela těžká, například po té majetkové stránce. Já bych si sama nikdy nezvládla postavit dům. Neměla bych na to peníze a hypotéku by mi nikdy nedali.“*

Respondentka č. 6: *„Hodně lidí si třeba založí rodinu bez manželství, ale potom se chtějí vzít kvůli dětem, aby děti cítili tu jistotu v rodině. Možná i kvůli tomu, aby jim šli příkladem. Jasně, že mnoho lidí se bojí vzít kvůli vysoké rozvodovosti, ale zase na druhou stranu manželství jim přinese novou etapu života. Podle mě se někdo chce brát i kvůli tomu, aby si zažil svatbu, nejhezčí den v životě. Samozřejmě o tom sní hlavně ženy, že se jednou vydají uličkou k oltáři a celý den bude patřit jen jí a její polovičce. Nevím, prostě je to takový důležitý rituál a z toho důvodu bude vždy manželství převažovat nad nesezdaným soužitím.“*

Když respondenti odpověděli, že podle nich bude převažovat naopak nesezdané soužití, jejich důvody byly velmi podobné. Respondentka č. 4 uvedla: *„Dneska je svatba hodně drahá, takže podle mě se na to i spousta lidí vykašle, a proto radši bude žít*

nesezdaným životem. Taky mnoho lidí potřebuje tu svobodu, aby si mohli kdykoliv říct, že prostě odejdou.“

Respondentka č. 3: *„Pokud by někdy převažovalo nesezdané soužití nad manželstvím, tak možná proto, že lidé nemají peníze na svatbu a stále ji odkládají. Jako když jsem slyšela kolik taková svatba stojí, tak jsem se zděsila. Nicméně mnoho lidí může taky odrazovat vysoká rozvodovost, a proto pro ně manželství nemá velký smysl a raději tak zůstanou celý život bez papíru.“*

Respondent č. 8: *„Dnešní vztahy nemají dlouhé trvání a hodně z nich se rozejde po krátké době. Podle mě hodně lidí si nedokáže představit být s někým celý život, a proto je možné, že bude doba, kdy bude více nesezdaných párů než sezdaných.“*

8 DISKUZE A ZÁVĚRY

Práce má podobu kvalitativní fenomenologické studie zaměřující se na postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin. V první části jsou nejprve podle odborné literatury charakterizovány základní pojmy, se kterými diplomová práce pracuje. Znamé teorie výběru partnera jsou doplněny o poznatky z výzkumů a také je zde popsáno, jak dle Občanského zákoníku manželství vzniká. Veškeré podstatné informace o rozvodovosti v České republice a o dopadech rozvodu jsou sepsány v druhé kapitole teoretické části. Nejdůležitějším segmentem teoretické části jsou sumarizované aktuální poznatky o postojích mladých dospělých k manželství a rodičovství a faktory, které tyto postoje ovlivňují. Poznatky lze vztáhnout jak na Českou republiku, tak i na ostatní země. Praktická část se zabývá zjišťováním postojů vybraného vzorku populace odpovídajícího kritériím vhodných pro účely diplomové práce. Mimo postojů k různým formám soužití byli respondenti dotazováni také na jejich názory na svůj vlastní budoucí rodinný život.

K realizaci sběru dat byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumu se zúčastnilo 10 probandů z toho 7 žen a 3 muži. Sběr dat probíhal na různých místech podle volby respondenta vždy tak, abychom se vyhnuli rušivým elementům.

Z rozhovorů vyplynulo, že problematika vysoké rozvodovosti v České republice je stále aktuální, ale i přesto mladí dospělí chtějí v budoucnu uzavřít manželský sňatek, tudíž je zřejmé, že rozvod rodičů nemá takový negativní vliv na budoucí postoje jejich dětí k manželství a rodičovství, jak se předpokládalo. Dřívější výzkumy naznačovaly, že děti z rozvedených rodin mají problém si udržet stabilní a spokojený vztah s ostatními lidmi. Dokonce bylo zjištěno, že rodičovský rozvod zvyšuje riziko mít špatné manželství, které končí taktéž rozvodem (Judith Wallerstein In: Amato, 2003). Nicméně z rozhovorů plyne, že manželství je pro mladé dospělé stále důležitou životní hodnotou, i když si s sebou nesou nepříjemný zážitek z rozvodu rodičů. Mnoho výzkumníků kritizuje výzkum Judith Wallerstein, protože z pozdějších studií vyplynulo, že účinky rozvodu rodičů na děti nejsou tak velké, jak se zdá. Paul R. Amato (2003) dokonce vydal studii, kde srovnává výsledky Judith Wallerstein s novějšími výzkumy a zjistil, že dlouhodobý důsledek rozvodu na děti sice je, ale jak bylo řečeno, ne v tak velké míře, jak se dlouhou dobu tvrdilo. To se osvědčilo ve výzkumné části diplomové práce, protože pro mnoho respondentů je význam manželství stále velký. S tím souvisí hlavní cíl výzkumné části, kterým bylo zjistit postoje k manželství

a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin. Z rozhovorů vyplynulo, že jejich postoje k manželství jsou stále pozitivní, protože význam manželství v jejich životě je velký i přesto, že manželství jejich rodičů skončilo rozvodem. Opakovaně zaznívalo: „*manželství má pro mě i v dnešní době velký význam*“ Pro mnoho z dotazovaných manželství znamená závazek a jistotu. Nicméně objevily se i odpovědi, že pro některé z nich je manželství pouhou formalitou, ale tento postoj zaujímala menšina. Z rozhovorů vyplývá, že rozvod rodičů nemá až takový vliv na postoje k manželskému životu a tento výsledek je srovnatelný s výzkumem Paula R. Amata.

Prvním dílčím cílem bylo zjistit postoje mladých dospělých z rozvedených rodin k dalším formám rodinného soužití. Z rozhovorů respondentů vyplynulo, že mladí dospělí mají velmi neutrální postoj k dalším formám rodinného soužití. Žádný z respondentů neuvedl, že by nesouhlasil s nesezdaným soužitím. Všichni dokonce jsou názoru, že nesezdané soužití je velmi důležité jako předmanželské soužití, aby partneři zjistili, zda dokážou žít v manželském svazku. Nicméně z rozhovorů vyplynulo, že žádný z respondentů nemá problém s tím, když se někdo rozhodne žít v nesezdaném soužití po celý život. Tento neutrální postoj se shoduje s výzkumem CVVM z roku 2020, kde se nadpoloviční většina shodla v kladném postoji k soužití lidí, kteří neuzavřeli manželství a neplánují sňatek.

Dalším dílčím cílem bylo zjistit preferenci určitého rodinného soužití. Z rozhovorů vyplynulo, že velká většina stále preferuje manželství. Skoro všichni respondenti tvrdili, že chtějí jednoho dne vstoupit do manželství. Někteří vidí nepovedené manželství jejich rodičů jako příklad, jak se to dělat nemá a berou si z toho ponaučení. Chtějí mít šťastné manželství a budou na tom pracovat. Pouze jedna respondentka si je pevně rozhodnuta že do manželství nikdy vstoupit nehodlá a raději zvolí nesezdané soužití. Dle *Zprávy o rodině* (2020) 68 % lidí do 29 let preferuje manželství jako typ rodinného soužití a bez sňatku plánuje žít pouze 14,8 % obyvatel. Z toho vyplývá, že manželství je stále nejvíce preferovanou formou rodinného soužití a s tím souhlasí i výsledky z rozhovorů, kde 9 z 10 respondentů plánuje, že v budoucnu vstoupí do manželského svazku. S tím se opět shoduje výsledek výzkumu Paula R. Amata (2003), že rozvod rodičů nemá tak drastický vliv na budoucí manželský život dětí. Dle demografických údajů z ČSÚ (2021) ve třech pětinach rozvodů šlo o manželství s nezletilými dětmi, tudíž dětí z rozvedených rodin je velmi mnoho, ale přesto se sňatečnost v České republice stále zvyšuje. Je tedy zřejmé, že manželství zůstává stále důležitou životní hodnotou pro lidi z České republiky. Mnoho z nich ale uvedlo, že je

důležité spolu žít před vstupem do manželství a taky si být jisti v tom, že je to ten pravý. Odpovědi na to, po jaké době je ideální vstoupit do manželství, byly velmi různé. Nicméně 8 z nich uvedlo, že by to nemělo být méně než dva roky. Zbytek tvrdí, že nezáleží na délce vztahu, ale na porozumění si. Podle *Komplexního výzkumu o situaci rodin a seniorů* přibližně 60 % manželských párů vstoupilo do manželství až po určité době společného soužití, a to v průměru po třech letech (Palonciová, 2019). V komparaci je vidět, že výsledky jsou velmi podobné. Dále nikdo z respondentů neuvedl, že by plánoval žít život bez trvalého partnera. Podle výzkumu *Rodina 2019* preferovalo život bez trvalého partnera pouze 8 % mužů a 6 % žen, tudíž je nutno dodat, že tato forma soužití je v České republice téměř výjimečná.

Z rozhovorů také vyplynulo, že dle respondentů budou mladí dospělí v budoucnu stále volit raději manželství než nesezdané soužití, i když je nesezdané soužití v České republice stále častější, což je možné vidět při komparaci výzkumu ze *Zprávy o rodině 2017* a *Zprávy o rodině 2020*. V dřívějším výzkumu uvedla pouze jedna třetina respondentů, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití. V novém výzkumu to byla již polovina respondentů. Nicméně sňatečnost se podle ČSÚ (2021) zvyšuje, je tedy zřejmé, že opravdu budou mladí dospělí stále raději volit život v manželství.

Dalším dílčím cílem bylo zjistit názor na adekvátní věk při založení rodiny v manželském svazku i bez něj. Z rozhovorů vyplynulo, že respondenti s vyšším vzděláním udávali vyšší číslo věku při prvním sňatku. Ti, co měli vystudovanou vysokou školu udávali věk zhruba 28-32 u ženy a 30-34 let u muže. Naopak respondenti se středoškolským vzděláním udávali věk u ženy zhruba 25-27 let a u muže 27-29 let. Někteří z respondentů uváděli, že na věku nezáleží, a podle nich ideální věk při vstupu do manželství neexistuje. Při srovnání se *Zprávou o rodině 2020* jsou výsledky téměř shodné. Zde za ideální věk ženy pro uzavření manželství je považován interval od 25 do 29 let a ideálním věkem u mužů je 30 až 34 let. Bohužel v tomto výzkumu se probandi nedělili podle vzdělání. Ideální věk při založení rodiny byl podle respondentů podobný. Opět respondenti s vysokoškolským vzděláním udávali vyšší věk, a to zhruba 27-31 let a u muže 28-33 let. Důvodem udávali studium, které bylo dlouhé a díky antikoncepci si mohou rodinný život oddálit. Respondenti se středoškolským vzděláním udávali u ženy 25-26 let a u muže 26-28 let. V komparaci s výzkumem *kognitivní a afektivní dimenze mladých dospělých v oblasti včasného rodičovství* jsou výsledky podobné, ačkoliv z rozhovorů se dá vyčíst pouze ideální věk při založení rodiny z psychologického hlediska, protože mnoho z respondentů uvedlo, že by dítě

mělo klidně dřív, ale nemohou z důvodu studia či nedostatku financí. Nicméně výsledky ve výzkumu *kognitivní a afektivní dimenze mladých dospělých v oblasti včasného rodičovství* z psychologického hlediska jsou nižší, jelikož zde mladí dospělí uvedli 26-29 let u obou pohlaví (Hřivnová a kol., 2020) V rozhovoru respondenti uváděli věk, který u muže sahal až k číslu 33 a u ženy k číslu 31 let. Nicméně zde je nutné brát v potaz, že výzkumu v diplomové práci se účastnili z poloviny lidé s vysokoškolským studiem, kteří plánují založit rodinu později z důvodu delšího studia. Ve výzkumu *kognitivní a afektivní dimenze mladých dospělých v oblasti včasného rodičovství (2020)* nebyl uveden poměr lidí s určitým dokončeným vzděláním.

Z rozhovorů dále vyplynulo, že postoje k narození dětí mimo manželství jsou neutrální, ale respondenti se spíše přiklání k narození dětí do manželství. Častokrát zaznívalo, že manželství není podmínkou pro založení rodiny, ale je to pro dítě lepší. Nicméně dle respondentů může dítě být dobře vychováno i v nemanželském soužití. V komparaci s výzkumem ze *Zprávy o rodině (2020)* jsou výpovědi shodné, jelikož dle něj zhruba polovina respondentů nepovažuje za nutné, aby měli rodiče uzavřené manželství při výchově dítěte. Proti výchově dětí mimo manželství byla pouhá třetina respondentů. Zde se ukazuje, že Česká republika je velmi benevolentní při výchově dětí mimo manželství a dle ČSÚ (2021) se počet těchto dětí stále zvyšuje. Podle Paloncyové (2020) již není motivem pro vstup do manželství těhotenství, jako tomu bylo před rokem 1989, a to lze vyčíst i z výpovědí z rozhovorů s respondenty. Nicméně podle výzkumu ze *Zprávy o rodině (2020)* podíl živě narozených dětí mimo manželství je vyšší u žen s nižším vzděláním, ale z rozhovorů nevyplýnul rozdíl mezi názory dle dokončeného vzdělání. Všichni respondenti zaujímali neutrální postoj.

Dále z rozhovorů také vyplynulo, že za ideální počet dětí v rodině je stále považováno číslo dvě. Šest respondentů uvedlo, že chce mít dvě děti a považují to za ideál, dále dva uvedli, že chtějí mít tři děti a další dva naopak pouze jedno dítě. V průměru teda převládá dvoučlenná rodina. Ve srovnání s výzkumem *CVVM (2020)* se výsledky shodují, protože i v tomto výzkumu byl ideál dvoučlenná rodina, i když se trend modelu tříčlenné rodiny zvyšuje.

Dalším dílčím cílem bylo zjistit zkušenosti respondentů s rozvodem rodičů a jeho vliv na mezilidské vztahy. Z rozhovorů vyplynulo, že i když rozvod rodičů neměl takový vliv na to, aby v budoucnu neuzavřeli manželství, tak přesto nějaký vliv na jejich mezilidské

vztahy měl. Odpovědi se různě lišily, ale u šesti respondentů se zjistilo, že rozvod rodičů měl negativní vliv například při výběru partnera. Někteří potřebovali mít větší jistotu, aby s partnerem začali mít vážný vztah či se obávají toho, že je partner taktéž opustí. Nicméně i přesto plánují v budoucnu vstoupit do manželství, tudíž je zřejmé, že rozvod rodičů má patrně negativní účinky na děti, ale nejsou v takové míře, že by výrazně poškozovaly jejich partnerský život. A toto přesně zjistil Paul R. Amato (2003) ve svém výzkumu, kde kritizoval některé výsledky Judith Wallerstein. Amato tvrdí, že jedinec je sice nějakým způsobem ovlivněn rozvodem rodičů, ale nestává se z něj psychicky narušená osoba, jak tomu prohlašuje Judith Wallerstein. Je obecně známo, že dopad rozvodu na děti vždycky nějaký bude, a to se můžeme dozvědět i v odborné knize od Matouška, která zde dokonce popisuje rozdíl dopadu rozvodu na děti v určitém věku. Z rozhovorů s respondenty vyplynulo, že největší vliv má rozvod rodičů na to, že tito lidé jsou si méně jistí ve svých vztazích, protože se obávají, že skončí jako jejich rodiče. Nicméně na druhou stranu mnoho respondentů uvedlo, že se budou snažit poučit z chyb jejich rodičů a budou na svém manželském svazku více pracovat, protože to například jejich rodiče nedělali. S těmito odpověďmi se pojí výrok Anthony Giddense, který ve svém díle *Sociologie* (1999) uvádí, že děti z rozvedených rodin si do svých vlastních partnerských vztahů přenášejí vzpomínku na rozvod. Taktéž tvrdí, že tyto děti poté touží po něčem větším, co se nepovedlo jejich rodičům udržet, tedy po šťastném a zdárném manželství, které je založeno na důvěře, lásce a věrnosti. Toto může být také důvod toho, že i když je v České republice dlouho vysoká rozvodovost, tak sňatečnost se stále zvyšuje, jelikož všichni touží po šťastném manželství a jdou do toho i přes možnost, že zažijí rozvod, a to i jedinci, kteří z rozvedené rodiny pocházejí.

Z rozhovorů také vyplynulo, že čím horší vzpomínky si lidé s sebou odnáší z rozvodu rodičů, tím více jsou nejistí ve svých partnerských vztazích. Zkušenosti s rozvodem byly různé a každá vzpomínka na rozvod rodičů byla nějakým způsobem negativní. Amato (2003) ve svém výzkumu zjistil, že opravdu je důležité brát v potaz, jak moc silné jsou tyto účinky rozvodu na děti. Zjistil, že velké negativní účinky rozvodu rodičů spadají pouze na 10 % dětí, které mají v dospělosti problém ve svém manželství, tudíž účinky rozvodu nejsou triviální, jak tomu naznačuje mnoho autorů.

Posledním dílčím cílem bylo zjistit pohled probandů na rozvod jako takový. Z rozhovorů s respondenty vyplývá, že i když si sami odnáší špatnou vzpomínku na rozvod rodičů, tak by k němu taktéž přistoupili, než aby žili v nešťastném manželství. Podle

výzkumu Paula R. Amata (2003) lidé z rozvedených rodin více přemýšlí o rozvodu a také oproti lidem z úplných rodin končí častěji jejich manželství rozvodem. Důvody mohou být různé. Z rozhovorů s respondenty vyplývá, že oni sami byli rádi, že se jejich rodiče rozvedli, protože již nemohli vydržet negativní atmosféru v rodině. Z toho důvodu podle nich je rozvod přijatelnějším řešením, když manželé neumí řešit své problémy. Zůstávat v manželském svazku kvůli dětem není podle respondentů správné, protože i samotné děti se mohou v manželství trápit.

Z celkového výzkumného šetření se tedy zjistilo, že rozvod rodičů nemá tak velký vliv na postoje dětí k manželství a rodičovství, jak se předpokládalo. Mnoho výzkumů Judith Wallerstein (in Amato, 2003) nasvědčovalo tomu, že rozvod rodičů zvyšuje riziko mít špatné manželství, které končí taktéž rozvodem. Nicméně výsledky diplomové práce se shodují spíše s výzkumem Paula R. Amata (2003), který zjistil, že tomu tak není a jedinci z rozvedené rodiny mají šanci na šťastné manželství. Mladí dospělí sice oddalují rodinný život, ale často z důvodu studia či budování kariéry (Hašková, 2009 in: Hřivnová a kol., 2020). Díky hormonální antikoncepci si ženy mohou oddalovat mateřství a samy si zvolit, kdy je pro ně nejlepší doba mít dítě (Čabanová, 2017). Zde nehraje roli rozvod rodičů. Z celkového pohledu je nutno podotknout, že postoje k manželství a rodičovství jsou stále velmi kladné, a to i u mladých dospělých z rozvedených rodin, protože i přes negativní dopady, které na nich rozvod rodičů zanechal, se manželství nevyhýbají.

Diplomová práce může posloužit jako stručná aktualizace výsledků o postojích mladých dospělých k manželství a rodičovství či jako stručné doplnění k některému z výzkumů zaměřujících se na postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých v České republice.

Limitace předloženého zkoumání

Za limitaci se dá považovat nízký okruh zkoumání. Tedy respondentů žijících převážně ve Zlínském kraji. Je zřejmé, že v případě oslovení jiných respondentů či respondentek by vyšly odlišné výsledky práce. Proto je důležité zdůraznit, že výsledky tohoto šetření nelze zobecňovat a uplatnit na všechny mladé dospělé z rozvedených rodin v České republice. Další limitací je třeba považovat způsob výběru respondentů a respondentek. Mnoho z nich bylo vybráno na základě bližšího vztahu s výzkumníkem,

a tudíž mnoho z nich nemělo problém podat důvěrné informace. Další limitací práce je také absence výzkumné studie v českém i zahraničním prostředí. Autorka nedokázala najít výzkum se stejným zaměřením i typem výzkumu. Tvorba teoretické části a Diskuse byla na základě odborných publikací či starších kvantitativních výzkumů, a proto komparace s výsledky byla obtížná a méně přesná.

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá tématem Postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se člení na 5 kapitol, přičemž první se zabývá charakteristikou mladé dospělosti.

Druhá kapitola teoretické části se zabývá manželstvím, jeho definicí, vznikem, volbou partnera či očekáváními žen a mužů od manželství. Dále jsou zde zmíněny nové formy partnerského soužití v České republice.

Třetí kapitola teoretické části je důležitou pasáží diplomové práce, protože se zde zaměřujeme na rozvod samotný a rozvodovost v České republice či jeho dopady na partnery i děti. Je zde zmíněno také opakované manželství, které v České republice začíná být docela časté.

Čtvrtá kapitola teoretické části se zabývá rodičovstvím a poslední kapitola teoretické části je stěžejní částí teorie, která je věnována postojím mladých dospělých k manželství a rodičovství v České republice i v ostatních zemích. Dále se pátá kapitola zabývá i faktory, ovlivňujícími postoje mladých dospělých, mezi ty patří právě i rozvod rodičů.

Následuje praktická část, která se zabývá již samotným výzkumem. Na základě polostrukturovaného rozhovoru s mladými dospělými, kteří pochází z rozvedených rodin byly zjištěny jejich postoje k manželství a rodičovství. Z výsledků vyplývá, že postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin nejsou tak negativní, jak se předpokládalo. Mnoho z nich se staví k manželskému životu kladně a plánují založit rodinu jako každý jiný.

Klíčová slova: postoje, manželství, rodičovství, mladí dospělí, rozvod, kvalitativní výzkum.

SUMMARY

The diploma thesis deals with the topic Attitudes towards marriage and parenthood of young adults from divorced families. The work is divided into two parts - theoretical and part. The theoretical part is divided into 5 chapters, where the first deals with the characteristics of young adulthood.

The second chapter of the theoretical part deals with marriage, its definition, origin, choice of partner or expectations of women and men in marriage. There are also mentioned new forms of cohabitation in the Czech Republic.

The third chapter of the theoretical part is an important part of the thesis, because it deals with divorce in the Czech Republic or its impact on partners and children. There is also a mention of repeated marriages, which are becoming quite common in the Czech Republic.

The fourth chapter of the theoretical part deals with parenting and the last chapter of the theoretical part is a key part of the theory, which is devoted to the attitudes of young adults to marriage and parenthood in the Czech Republic and other countries. Furthermore, the fifth chapter deals with the factors that affect the attitudes of young adults, including the divorce of parents.

The following practical part deals with the research itself. Based on a semi-structured interview with young adults from divorced families, their attitudes towards marriage and parenthood were ascertained. The results show that attitudes towards marriage and parenthood of young adults from divorced families are not as negative as expected. Many of them are positive about married life and plan to start a family like everyone else.

Key words: attitudes, marriage, parenthood, young adults, divorce, qualitative research.

SEZNAM POUŽITÉ TIŠTĚNÉ LITERATURY

1. DIEHL. M., et al. Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journals of Personality and Social Psychology*. Washington: American Psychological Association, 1998, 74, ISSN 1656-1669. In: VÁGNEROVÁ. M., *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2007. 461 stran. ISBN 978-80-246-1318-5
2. ERIKSON. E. H., *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Lidové noviny, 1999. 128 stran. ISBN 80-7106-291-X In: VÁGNEROVÁ. M., *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2007. 461 stran. ISBN 978-80-246-1318-5
3. GIDDENS. A., *Sociologie*. 1. vydání. Praha: Argo, 1999. 597 stran. ISBN 80-7203-124-4
4. HAMPLOVÁ. D. Nesezdané soužití – společné bydlení bez společné peněženky? *Sociologický časopis*. 2015. 52(2). 261-278. ISSN 0038-0288 in: KUCHAROVÁ. V., *Česká rodina na počátku 21. století. Životní podmínky, vztahy a potřeby*. 1. vydání, Praha: SLON, 2019. 300 stran. ISBN 978-80-7491-275-3
5. HARTL. P., HARTLOVÁ. H., *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 776 stran. ISBN 80-7178-303-X
6. HAŠKOVÁ. H., *Fenomén bezdětnosti*. 1. vydání. Praha: SLON, 2009. 264 stran. ISBN 978-80-7419-020-9 In: HŘIVNOVÁ, M. a kol., *Kognitivní a afektivní dimenze mladých dospělých ve vztahu k těhotenství a rodičovství*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2020. 211 stran. ISBN 978-80-244-5919-6
7. HEWSTONE. M., STROEBE, W., *Sociální psychologie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2006. 776 stran. ISBN 80-7367-092-5

8. HŘIVNOVÁ, M. a kol., *Kognitivní a afektivní dimenze mladých dospělých ve vztahu k těhotenství a rodičovství*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2020. 211 stran. ISBN 978-80-244-5919-6
9. HUBATKOVÁ, B., Vliv rozvodu na vzdělanostní šance dětí. In: HASMANOVÁ, J., KREIDL, M. et al. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. 1. vydání. Praha: SLON, 2012. 264 stran. ISBN 978-80-7419-142-81
10. HUBATKOVÁ, B., KREIDL, M., Partnerské dráhy po rozvodu. In: HASMANOVÁ, J., KREIDL, M., et al. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. 1. vydání. Praha: SLON, 2012. 264 stran. ISBN 978-80-7419-142-81
11. CHAMPAN, G., *Čtyři období manželství*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 2015. 140 stran. ISBN 978-80-7255-161-3
12. KASSIN, S., *Psychologie*. 1. vydání. Brno: CPress, 2007. 772 stran. ISBN 978-80-251-1716-3
13. KATRŇÁK, T., LECHNEROVÁ, Z., PAKOSTA, P., FUČÍK, P., *Na prahu dospělosti. Partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2010. 222 stran. ISBN 978-80-7363-352-3
14. KRATOCHVÍL, S., *Manželská terapie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2005. 255 stran. ISBN 80-7367-048-8
15. KRATOCHVÍL, S., *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. 280 stran. ISBN 978-80-7367-646-9
16. KRAUS, B., *Životní styl současné rodiny*. Praha: Gaudeamus, 2015. 246 stran. ISBN 978-80-7367-646-9
17. KUCHAROVÁ, V., *Česká rodina na počátku 21. století. Životní podmínky, vztahy a potřeby*. 1. vydání, Praha: SLON, 2019. 300 stran. ISBN 978-80-7491-275-3

18. KUCHAROVÁ. V., ŠTASTNÁ A., *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: VÚPSV, 2009. 154 stran. ISBN: 978-80-87007-76-1
19. LANGMEIER. J., KREJČÍŘOVÁ. D., *Vývojová psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada, 2006. 368 stran. ISBN 978-80-247-1284-0
20. MATOUŠEK. O., *Děti a rodiče v rozvodu*. 1. vydání. Praha: Portál, 2015. 255 stran. ISBN 978-80-262-0968-3
21. MATĚJKOVÁ. B., PALONCYOVÁ. J., *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I*. Praha: VÚPSV, 2003. 246 stran. ISBN 978-80-21036-30-7 In: J. KUCHAROVÁ. V., ŠTASTNÁ A., *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: VÚPSV, 2009. 154 stran. ISBN: 978-80-87007-76-1
22. SLEPIČKOVÁ. L., *Diagnóza neplodnost. Sociologický pohled na zkušenost nedobrovolné bezdětnosti*. 1. vydání. Praha: SLON, 2014. 164 stran. ISBN 978-80-7419-140-4
23. SVOBODOVÁ. K., Partnerství. In: KUCHAROVÁ. V., RYCHTAŘÍKOVÁ. J., *Rodina, partnerství a demografické stárnutí*. 1. vydání. Praha: Přírodovědecká fakulta UK a VÚPSV. 169 stran. ISBN 978-80-86561-52-3 In: KUCHAROVÁ. V., *Česká rodina na počátku 21. století. Životní podmínky, vztahy a potřeby*. 1. vydání, Praha: SLON, 2019. 300 stran. ISBN 978-80-7491-275-3
24. ŠVÁŘÍČEK. R., ŠEDOVÁ. K. a kol., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-262-0644-6
25. VÁGNEROVÁ. M., *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2007. 461 stran. ISBN 978-80-246-1318-5

SEZNAM POUŽITÉ ELEKTRONICKÉ LITERATURY

1. AMATO. P., Parental Divorce and Attitudes toward Marriage and Family life. *Journal of Marriage and the Family*, [online]. The National Council on Family,

1988. 50(2), 453-461 [cit. 13.1.2022]. ISSN 1741-3737 Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/352010?seq=1>
2. AMATO. P. R., Reconciling divergent perspectives: Judith Wallerstein, quantitative family research, and children of divorce. [online]. *Family Relations*. Minneapolis: National Council on Family Relations, 2003. 52(4). 332-339. ISSN 1741-3729 [cit. 5.1.2022]. Dostupné z <https://www.proquest.com/docview/213933478/55DDF149D12B4742PQ/27?accountid=16730>
 3. AMATO. P., Research on divorce: Continuing trends and new developments. [online]. *Journal of Marriage and Family*. United States: National Council on Family Relations, 2010. 72(3). 650-666. ISSN 1741-3737 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x>
 4. AXINN. W., THORNTON. A., The influence of parents' marital dissolutions on children's attitudes toward family formation. [online]. *Demography*. 1996. 33. 66-81. [cit. 14.2.2021]. ISSN 1533-7790 In: EN-LING. P., Timing of Parental Divorce, Marriage Expectations, and Romance in Taiwan. [online]. *Journal of Comparative Family Studies*. Calgary: University of Toronto Press. 2014. 45(1), 77-92. [cit. 14.2.2021]. ISSN 1929-9850 Dostupné z <https://www.proquest.com/docview/1586126384/C38719A596DD4466PQ/1?accountid=16730>
 5. BROOKS. M. C., CHRISTENSEN. T. M., Adult Children of Divorce and Intimate Relationships: A Review of the Literature. [online]. *The Family Journal*. 2001. 9(3), 289-294. [cit. 4.12.2021]. ISSN 1552-3950 Dostupné z <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.941.8565&rep=rep1&type=pdf>
 6. ČABANOVÁ. A., České ženy se odvrací od antikoncepčních pilulek. Lékaři jsou zneklidnění. [online]. *E15.cz*. 2017. [cit.10.12.2021]. Dostupné z

<https://www.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/ceske-zeny-se-odvraci-od-antikoncepcnich-pilulek-lekari-jsou-zneklidneni-1327796>

7. Demografická ročenka České republiky, sňatky. *Český statistický úřad*. [online].2021 [cit.30.11.2021]. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/142755456/13006721b06.pdf/ef9a73a5-afee-41a1-a9bd-a7e71b626160?version=1.3>
8. EN-LING. P., Timing of Parental Divorce, Marriage Expectations, and Romance in Taiwan. [online]. *Journal of Comparative Family Studies*. Calgary: University of Toronto Press. 2014. 45(1), 77-92. [cit. 14.2.2021]. ISSN 1929-9850 Dostupné z <https://www.proquest.com/docview/1586126384/C38719A596DD4466PQ/1?accountid=16730>
9. GUBERNSKAY. A., LUI. Z., TREAS J., Attitudes on marriage and new relationships: Cross-national evidence on the deinstitutionalization of marriage. [online]. *Demographic Research*. Rostock: Max Planck Institute for Demographic Research, 2014. 30(54), 1495-1252 [cit. 30.11.2021]. ISSN 1435-9871 Dostupné z <https://www.proquest.com/docview/1556067346/A362767ECF694E52PQ/13?accountid=16730>
10. CHALOUPKOVÁ. J., SOUKUPOVÁ. E., SUNEKA. P., ZEMAN. K., *Děti na psí knížku? Mimomanželská plodnost v ČR*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., s. 29-48 [online]. In: *Zpráva o rodině 2020*. Praha: VÚPSV, 2020. [cit.10.12.2021]. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va+o+rodin%C4%9B+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>
11. IGNJATOVIC. S., TODOSIJEVIC. B., Gender differences in perception of the appropriate maturity age for men and women: age norms of reproduction related life events between the social context and evolutionary foundations. [online]. *Journal Sociologija*. Belgrade: Sociological Scientific Society of Serbia, 2021. 63(2). 289-313. [cit. 30.11.2021]. ISSN 0038-0318 Dostupné z

<https://www.proquest.com/docview/2571493367/7419775FAE964BDDPQ/10?accountid=16730>

12. Praha: ČSÚ, Česká demografická společnost, 2009. 1(52), 14-20 [cit. 30.11.2021].
ISSN 0011-8265 Dostupné z
<https://www.czechdemography.cz/res/archive/002/000231.pdf?seek=1470164067>
13. KUCHAROVÁ, V. Proměny rodiny – rostoucí diverzita a nestabilita. [online]. In: *Zpráva o rodině 2020*. Praha: VÚPSV, 2020. [cit.2.12.2021]. Dostupné z
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va+o+rodin%C4%9B+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>
14. NÝVL, O., Diferenční plodnost v Česku z dat proměny české společnosti. [online]. *Demografie*. 2019. 61. 111-128. [cit. 9.12.2021]. ISSN 1805-2991 Dostupné z
https://www.czso.cz/documents/10180/91917740/13005319q2_111.pdf/62734d3f-7688-4c3c-b1b9-ebfa0539901b?version=1.0
15. Obrat v rozvedech. *Český statistický úřad*. [online].2014 [cit.5.12.2021]. Dostupné z
<https://www.czso.cz/csu/czso/0b00225862>
16. OECD; Human Fertility Database; Eurostat Database. *Český statistický úřad*. [online].2016 [cit.10.12.2021]. Dostupné z
https://www.czso.cz/csu/czso/externi_zdroje_dat_obyvatelstvo
17. PALONCYOVÁ, J., Demografický kontext. [online]. In: *Zpráva o rodině 2020*. Praha: VÚPSV, 2020. [cit.10.12.2021]. Dostupné z
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpráva+o+rodině+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>
18. PALONCYOVÁ, J., Formování a rozpad manželství. [online]. In: *Zpráva o rodině 2020*. Praha: VÚPSV, 2020. [cit.5.12.2021]. Dostupné z
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpráva+o+rodině+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

19. PALONCOVÁ, J., Rodinný život. [online]. In: *Rodiny se třemi a více dětmi*. Praha: VÚPSV, 2019. [cit.5.12.2021]. Dostupné z <https://www.vupsv.cz/download/rodiny-se-tremi-a-vice-detmi/?wpdmdl=7348&refresh=60fd839aa62061627227034>
20. Pohyb obyvatelstva 1. pololetí 2021. *Český statistický úřad*. [online].2021 [cit.30.11.2021]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-1-pololeti-2021>
21. Pohyb obyvatelstva rok 2020. *Český statistický úřad*. [online].2021 [cit.30.11.2021]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2020>
22. Postoj. *Sociologická encyklopedie*. [online].2018 [cit.5.1.2022]. Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Postoj>
23. Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství – únor 2020. *Centrum pro výzkum veřejného mínění*. [online].2020 [cit.5.12.2021]. Dostupné z https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5175/f9/ov20032_5.pdf
24. Rozvodovost. *Český statistický úřad*. [online].2019 [cit.5.12.2021]. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/121768528/13006920a03.pdf/b0901bf0-25ef-4d2f-a0bb-2055e3d5d9ab?version=1.1>
25. SAMOSADOVA. E., V. SUKHAREVA N. F., Socio-Psychological Ideas about Family and Parenthood in Modern Youth. [online]. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. Babolsar: Mazandaran, 2020. 9(2), 119-125 [cit. 22.11.2021]. ISSN 2322-3537 Dostupné z <https://www.proquest.com/docview/2375734310/C515E772204B4813PQ/2?accountid=16730>
26. Sčítání 2021. *Český statistický úřad*. [online].2022 [cit.14.1.2022]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vysledky-prvni>

27. Sňatky a rozvody. *Český statistický úřad*. [online].2019 [cit.5.12.2021]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>
28. ŠŤASTNÁ. A., PALONCYOVÁ. J., První partnerská soužití českých žen a mužů a rostoucí význam kohabitací. [online]. *Gender, rovné příležitosti a výzkum*. 2011. 12(2), 16-29. [cit. 2.12.2021]. ISSN 2570-6586 Dostupné z <https://www.genderonline.cz/pdfs/gav/2011/02/02.pdf>
29. ŠŤASTNÁ. A., PALONCYOVÁ. J., Sňatek a rozchod jako dva možné způsoby ukončení nesezdaného soužití. [online]. *Demografie*. 2012. 53(3), 214-232. [cit. 2.12.2021]. ISSN 1805-2991 Dostupné z <https://docplayer.cz/17799563-Snatek-a-rozchod-jako-dva-mozne-zpusoby-ukonceni-nesezdaneho-souziti-1.html>
30. TASKER. F., RICHARDS. M., Adolescents' attitudes toward marriage and marital prospects after parental divorce: A review. *Journal of Adolescent Research*. [online]. United States: SAGE Publication, 1994. 9, 340-362. [cit. 14.2.2021]. ISSN 1552-6895 In: EN-LING. P., Timing of Parental Divorce, Marriage Expectations, and Romance in Taiwan. [online]. *Journal of Comparative Family Studies*. Calgary: University of Toronto Press. 2014. 45(1), 77-92. [cit. 14.2.2021]. ISSN 1929-9850 Dostupné z <https://www.proquest.com/docview/1586126384/C38719A596DD4466PQ/1?accountid=16730>
31. WALLERSTEIN. J., LEWIS. J., BLAKESLEE. S., The Unexpected Legacy of Divorce: A 25Year Landmark Study. *Journal Psychoanalytic Psychology*. [online]. New York: Hyperion, 2000. 21(3), 353–370. [cit. 14.2.2021]. ISSN 1939-1331 In: EN-LING. P., Timing of Parental Divorce, Marriage Expectations, and Romance in Taiwan. [online]. *Journal of Comparative Family Studies*. Calgary: University of Toronto Press. 2014. 45(1), 77-92. [cit. 14.2.2021]. ISSN 1929-9850 Dostupné z <https://www.proquest.com/docview/1586126384/C38719A596DD4466PQ/1?accountid=16730>

32. Zákon č. 89/2012 Sb. *Zákony pro lidi*. [online].2022 [cit. 10.11.2021]. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČSÚ Český statistický úřad

CVVM Centrum pro výzkum veřejného mínění

SILC Statistics in Income and Living Conditions

OECD Organisation for Economic Co-operation and Development

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Postupový diagram první literární rešerše	39
Obrázek 2 - Postupový diagram druhé literární rešerše.....	40

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Počet sňatků a rozvodů v České republice	23
Tabulka 2 - Rozvody podle návrhu a pořadí, 2009-2019	24
Tabulka 3 - Ideální věk ženy a muže pro uzavření sňatku (%).....	29
Tabulka 4 - Ideální počet dětí v rodině (%)	29
Tabulka 5 - Přehled respondentů	46
Tabulka 6 - Kategorie a podkategorie výsledků	47

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Informovaný souhlas	92
---	-----------

Příloha 1: Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Název výzkumné práce: Postoje k manželství a rodičovství mladých dospělých z rozvedených rodin

Vážená paní, vážený pane

obracím se na Vás s prosbou o zapojení se do výzkumné studie, jejíž výsledky budou součástí mé diplomové práce. Veškeré získané údaje a odpovědi budou vyhodnoceny a prezentovány anonymně. Rovněž tento informovaný souhlas bude uschován odděleně a nebude součástí výzkumu*.

Účast ve výzkumu je zcela dobrovolná a můžete z něho kdykoliv během jeho realizace odstoupit. Tímto Vás prosím o rozhovor týkající se Vašeho postoje k manželství a rodičovství. Pokud budete mít jakékoliv dotazy související s účastí ve výzkumu, můžete mě kontaktovat.

Děkuji Vám za spolupráci

Bc. Kateřina Žiškova

E-mail: katerinaziskova@seznam.cz

Telefonní číslo: +420 777 517 121

Studijní obor: Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň základních škol

Ročník: 2.

Souhlas s účastí

Svým podpisem potvrzuji souhlas s účastí v tomto výzkumu.

v dne

jméno..... podpis

**Údaje budou zpracovány dle zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.*